

Ir. R.K. Elema en J. Kuyvenhoven

RENTABILITEIT VAN DE FRUITTEELT IN HET GESPECIALISEERDE BEDRIJF

Over de jaren
1961, 1962 en 1963

Verslagen
No. 131

Juni 1965

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
WOORD VOORAF	
HOOFDSTUK I OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK	7
§ 1. Inleiding	7
§ 2. Universum en steekproef van gespecialiseerde fruitteeltbedrijven in Nederland	7
§ 3. Groepering van de bedrijven	8
§ 4. De basisgegevens	8
§ 5. De kosten en de opbrengsten	9
§ 6. Kengetallen	10
§ 7. Het inkomen	12
HOOFDSTUK II SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK	13
§ 1. De bedrijfsuitkomsten in 1961, 1962 en 1963	13
§ 2. De bedrijfsuitkomsten gemiddeld per gebied	15
§ 3. Bedrijfsuitkomsten naar fruitsoort	17
HOOFDSTUK III ANALYSE VAN DE UITKOMSTEN	19
§ 1. De verschillen in bedrijfsuitkomsten tussen de jaren	19
§ 2. Bedrijfsresultaten en bedrijfsgrootte	20
§ 3. De positie van de individuele bedrijven per jaar ten opzichte van het gebiedsgemiddelde	21
§ 4. Vergelijking met voorgaande jaren	22
BIJLAGEN	
A. DE OPPERVLAKTESTRUCTUUR VAN DE FRUITTEELT	24
§ 1. Algemeen	24
§ 2. De steekproef	26
§ 3. De structuur van de categorie "gespecialiseerde" bedrijven	26
B-1 Grondgebruik en arbeidsbezetting 1961	30
B-2 Resultaten gemiddeld per bedrijf over 1961	31
B-3 Spreiding van het netto-overschot per f. 100,- kosten over 1961	32
B-4 Inkomen uit het bedrijf, gemiddeld per onder- nemer over 1961	33
C-1 Grondgebruik en arbeidsbezetting over 1962	34
C-2 Bedrijfsresultaten, gemiddeld per bedrijf over 1962	35
C-3 Spreiding van het netto-overschot per f. 100,- kosten over 1962	36
C-4 Inkomen uit het bedrijf, gemiddeld per onder- nemer over 1962	37

	Blz.
D-1 Grondgebruik en arbeidsbezetting over 1963	38
D-2 Bedrijfsresultaten, gemiddeld per bedrijf over 1963	39
D-3 Spreiding van het netto-overschot per f. 100,- kosten over 1963.	40
D-4 Inkomen uit het bedrijf, gemiddeld per ondernemer over 1963	41
E SPREIDING VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN PER JAAR EN PER BEDRIJF T.O.V. HET GEBIEDSGEMIDDELDE	
E-1 Gebied Noordholland	42
E-2 Zuidwestelijk kleigebied	43
E-3 Rivierkleigebied	44
E-4 Overige gebieden	45

WOORD VOORAF

Het onderzoek naar de rentabiliteit van de teelt van pit- en steenvruchten in gespecialiseerde bedrijven was in de periode 1958 t/m 1960 gebaseerd op een voorlopige steekproef. In 1961 is door het L.E.I. gepoogd het universum van deze teelt in het gespecialiseerde bedrijf, mede in verhouding tot de fruitteelt in haar volle omvang, te leren kennen. Na een eerste oriëntering op basis van de landbouwtelling 1957 werden daartoe op 400 bedrijven enquêtes verricht. De resultaten van dit basisonderzoek zijn in dit verslag weergegeven.

Met behulp van de gegevens die op deze wijze over het universum van gespecialiseerde fruitteeltbedrijven werden verkregen is getracht een nieuwe, representatieve steekproef voor dit subuniversum samen te stellen. Deze poging is niet ten volle geslaagd, voornamelijk ten gevolge van een vrij groot aantal weigeringen van fruitkwekers om aan dit onderzoek medewerking te verlenen.

Desalniettemin werd het over 1961-1962, 1962-1963 en 1963-1964 verkregen cijfermateriaal van voldoende waarde geacht om de resultaten te publiceren.

De verzameling en verwerking der gegevens geschiedde door J. Kuyvenhoven, onder leiding van A. Holkamp, door wie ook het basisonderzoek is verricht. De bedrijfsresultaten werden geanalyseerd en gerapporteerd door ir. R.K. Elema.

DE DIRECTEUR,

's-Gravenhage, juni 1965

(Prof. dr. A. Kraal)

HOOFDSTUK I

OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK

§ 1. I n l e i d i n g

De fruitteelt 1) onderscheidt zich van de andere takken van tuinbouw o.m. door het feit, dat de produktie in overwegende mate in het - vnl. met landbouw en/of veeteelt - gemengde bedrijf plaatsheeft. De teelt van groenten, bloembollen, bloemen en bomen wordt overwegend beoefend op per tak van tuinbouw gespecialiseerde bedrijven. Deze specialisatie gaat in de meeste gevallen nog verder, zodat met behulp van cijfers van het bedrijf als geheel een goed beeld kan worden verkregen van b.v. de groenteteelt in de open grond, de stookteelten en - zelfs - van de teelt van bepaalde produkten, zoals rozen en anjers.

Bij het onderzoek dat het L.E.I. jaarlijks naar de bedrijfsuitkomsten van de tuinbouw instelt, kan dan ook met vrucht gebruik worden gemaakt van resultatencijfers van gehele bedrijven. Voor de fruitteelt zal dit alleen het geval kunnen zijn in zover de bedrijven op fruitteelt zijn gespecialiseerd. Zoals nog nader door cijfers zal worden aangetoond, vormen deze bedrijven echter een kleine groep, zodat een representatief beeld van de fruitteelt slechts kan worden verkregen indien ook de gemengde bedrijven in het onderzoek worden betrokken. De mogelijkheid hiertoe is echter, in verband met de kosten van een dergelijk onderzoek (het doorvoeren van de noodzakelijke kostensplitsingen is zeer tijdrovend) niet aanwezig, zodat vooralsnog met een onderzoek op gespecialiseerde fruitteeltbedrijven moet worden volstaan.

Ten einde deze kleine groep uit het grote geheel van fruit producerende bedrijven te kunnen benaderen, is gebruik gemaakt van gegevens van de mei-inventarisatie 1957, respectievelijk van de uitkomsten van een enquête die in 1961 door het L.E.I. op 400 fruitteeltbedrijven is ingesteld. Voor het verkrijgen van een indruk van de representativiteit van de steekproef die voor het onderzoek naar de bedrijfsresultaten in het gespecialiseerde fruitteeltbedrijf uit deze gegevens werd samengesteld, is in bijlage A allereerst - voor zover mogelijk - een beeld gegeven van de oppervlaktestructuur van de fruitteelt van Nederland en van verdere bijzonderheden betrekking hebbend op de fruitteelt in het gespecialiseerde bedrijf.

§ 2. U n i v e r s u m e n s t e e k p r o e f v a n g e s p e c i a - l i s e e r d e f r u i t t e e l t b e d r i j v e n i n N e - d e r l a n d

In bijlage A, waarin de structuur van de Nederlandse fruitteelt nader is omschreven, blijkt dat er volgens de mei-inventarisatie van 1957 1743 fruitteeltbedrijven bestonden met een oppervlakte van $2\frac{1}{2}$ ha of meer, die niet met andere takken van bedrijf of beroep waren gemengd.

1) Onder fruitteelt is ten deze verstaan de teelt van pit- en steenvruchten.

In 1961 is op 400 willekeurig hieruit gekozen bedrijven door het L.E.I. een enquête gehouden, om na te gaan in hoeverre ze aan de, voor het rentabiliteitsonderzoek te stellen eisen van zuivere fruitteeltbedrijven, die tenminste aan een man gedurende het hele jaar volledig emplooi verschaffen, voldeden. Slechts 105 bedrijven bleken aan deze eisen te voldoen. Ter verkrijging van een vergelijkbare kostenstructuur is dit aantal nog verminderd met 15 bedrijven waarvan het fruit geheel of ten dele op stam werd verkocht. Van de resterende 90 bedrijven toonden de ondernemers van 58 bedrijven zich bereid aan het rentabiliteitsonderzoek mede te werken.

Afgaande op de uitkomsten van de enquête kunnen wij stellen dat van de 1743 - blijkens de landbouwtelling van 1957 - gespecialiseerde fruitteeltbedrijven er in 1961 $90 \times \frac{1743}{400} =$ ongeveer 400 bedrijven aan de eisen van het onderzoek voldeden.

§ 3. Groepering van de bedrijven

Van de uit de landelijke steekproef verkregen bedrijven bleek een groot aantal in bekende fruitteeltgebieden te liggen. De aan het onderzoek deelnemende bedrijven zijn als volgt naar geografische ligging ingedeeld.

	1961	1962	1963
Rivierkleigebied (Midden-Nederland)	15	15	14
Zuidwestelijk kleigebied	17	17	17
Noordholland	12	11	11
Overige gebieden	14	14	14

De bedrijven buiten de bekende fruitgebieden liggen verspreid over het land met een concentratie in de N.O.P. (6 bedrijven).

Verder is de samenhang weergegeven tussen de bedrijfsuitkomsten en de bedrijfsgrootte. Tenslotte is nog nagegaan welke positie de verschillende bedrijven in de drie opeenvolgende jaren ten opzichte van het jaarlijkse gemiddelde bedrijfsresultaat per gebied innamen.

§ 4. De basisgegevens

De gegevens voor dit onderzoek zijn, met betrekking tot de jaren 1961 en 1962, ontleend aan de boekhoudingen van in totaal 58, resp. 57 bedrijven. Deze boekhoudingen worden merendeels verzorgd door administratiekantoren, in verband waarmee van 44 kantoren een opgave van de (fiscale) balans en winst- en verliesrekening werd ontvangen. Vervolgens is gebruik gemaakt van een groot aantal gegevens die niet uit de boekhoudingen waren te verkrijgen, doch die op de bedrijven zelf zijn verzameld. Deze aanvullende gegevens waren nodig om de resultaten volgens de in § 5 vermelde, richtlijnen te kunnen berekenen. Zij omvatten een uitgebreide investarisatie, zowel van de bedrijfsuitrusting als van de betaalde oppervlakten en gegevens betreffende de arbeidsbezetting.

Met betrekking tot het jaar 1963 kon in de meeste gevallen nog niet over de fiscale jaarcijfers worden beschikt, zodat met een taxatie (zie § 5) moest worden volstaan. Het aantal bedrijven waarop deze taxatie betrekking had bedraagt 56. De resultaten zijn in principe berekend over het oogstjaar (oogst- en bewaar seizoen). In vele gevallen viel het boekjaar echter niet samen met het oogstjaar. De bedrijfsresultaten zijn in deze gevallen berekend door de kosten van het boekjaar in mindering te brengen van de opbrengsten over het oogstjaar.

§ 5. De k o s t e n e n d e o p b r e n g s t e n

De bedrijfsresultaten zijn bepaald volgens de bij het L.E.I. gebruikelijke methode. Deze houdt in, dat de berekening van rente en afschrijving van de duurzame produktiemiddelen is gebaseerd op de vervangingswaarde en dat kosten, welke niet tevens uitgaven zijn (handenarbeid van de ondernemer en zijn gezin, rente van eigen vermogen e.d.), zijn gewaardeerd.

De betaalde kosten werden over de jaren 1961 en 1962 ontleend aan door administratiekantoren samengestelde verlies- en winstrekeningen. In verband met het doel waarvoor deze rekeningen in het algemeen zijn samengesteld - t.w. de aangifte voor de inkomstenbelasting - zijn de cijfers, voor zover nodig en mogelijk, ten behoeve van een zo juist mogelijke bedrijfseconomische verantwoording kritisch bezien en gewijzigd.

De betaalde kosten over het boekjaar 1963 waren ten tijde van het onderzoek nog niet bekend. Deze moesten derhalve worden begroot. Voor deze begroting is gebruik gemaakt van taxaties welke in overleg met de deelnemers aan het onderzoek zijn verricht. Met inachtneming van eventuele veranderingen in de produktiecapaciteit zijn de betaalde kosten overigens getoetst aan de fiscale jaarrekeningen van de bedrijven over 1962.

Wat de opbrengsten betreft, de verkopen geschiedden grotendeels via de veilingen, welke desgevraagd een opgave verstrekten van de veilingomzet per deelnemer. Dit was mogelijk dank zij de machtiging die de fruittelers voor dit doel hadden verleend. Deze opbrengsten hebben betrekking op de bruto-opbrengsten, onder aftrek van door de veiling ingehouden verkoopkosten (in het algemeen veilingkosten, fusthuur en heffingen). De opbrengsten die niet via de veiling werden verkregen zijn in samenwerking met de deelnemers vastgesteld tijdens bezoeken die in 1962, 1963 en 1964 aan de bedrijven zijn gebracht.

Rente en afschrijving

De berekening van de rente had plaats op basis van 4% over het - nader omschreven - in het bedrijf vastgelegde vermogen.

De afschrijvingen zijn berekend op grond van bij het L.E.I. bestaande inzichten met betrekking tot de economische levensduur en het waardeverloop van de onderscheiden duurzame produktiemiddelen.

Op de in produktie zijnde boomgaarden is, afhankelijk van fruitsoort, boomvorm, onderstam en leeftijd, afgeschreven volgens opgestelde normen. Voor jonge beplantingen, die nog niet in produktie zijn is

normatief een bedrag voor aanwas vastgesteld. Deze mutaties in de waarde van de plantopstand zijn, hetzij positief (waardestijging van jonge aanplant en/of uitbreiding van de oppervlakte), hetzij negatief (afschrijving en/of inkrimping van het areaal) onder de opbrengsten verantwoord.

Arbeid van ondernemer en gezinsleden

Als vergoeding voor de arbeid welke door de ondernemer en zijn gezinsleden is verricht, is alleen de handenarbeid in rekening gebracht. Voor een waardering van de kosten welke voor leiding en toezicht door de ondernemer waren in te calculeren, ontbreken nl. de daartoe benodigde normatieve gegevens.

De kosten van de handenarbeid zijn berekend op basis van een taxatie van de door de ondernemer en zijn gezinsleden verrichte hoeveelheid handenarbeid. Deze arbeid is gewaardeerd overeenkomstig het loon (inclusief sociale lasten) volgens de Collectieve Arbeidsovereenkomst voor volwassen mannelijke en vrouwelijke arbeiders en jeugdigen, met dien verstande dat voor overuren geen toeslag op het normale uurtarief is toegepast. Op grond van deze C.A.O. zijn voor de ondernemer diverse toeslagen (onder andere voormanstoeslag, diplomatoeslag, waarderings- toeslag en prestatietoeslag) ingecalculleerd.

§ 6. K e n g e t a l l e n

Vele cijfers (kosten, opbrengsten, grondgebruik en arbeidsbezetting) zijn van de onderscheiden groepen in een gemiddelde per bedrijf tot uitdrukking gebracht. Dit gemiddelde is berekend door de totalen van de absolute cijfers te delen door het aantal bedrijven. Terwille van de onderlinge vergelijkbaarheid is soms gebruik gemaakt van ongewogen gemiddelden van de cijfers per ha beteelbare oppervlakte.

Het gezinsinkomen en de bestanddelen daarvan zijn gemiddeld per ondernemer, het arbeidsinkomen tevens in een gemiddelde per manjaar weergegeven.

Het netto-overschot

Het economische resultaat wordt tot uitdrukking gebracht door middel van het begrip netto-overschot. Het wordt gevormd door het verschil tussen opbrengsten en kosten.

In de kosten is geen bedrag opgenomen als vergoeding voor de functie van leiding en toezicht van de ondernemer. Daar dit kostenelement dus nog in het netto-overschot aanwezig is, mag dit laatste niet zonder meer worden gezien als bedrijfseconomische winst.

Netto-overschot gemiddeld per bedrijf

De kosten, de opbrengsten en het netto-overschot zijn voor de onderscheiden groepen van bedrijven in een gemiddeld bedrag per bedrijf gegeven. Behalve in absolute bedragen per bedrijf is het netto-overschot - ten behoeve van de vergelijkbaarheid met andere typen en takken van bedrijf - vervolgens door middel van de volgende verhoudingsgetallen tot uitdrukking gebracht.

Met betrekking tot het jaar 1963 kon in de meeste gevallen nog niet over de fiscale jaarcijfers worden beschikt, zodat met een taxatie (zie § 5) moest worden volstaan. Het aantal bedrijven waarop deze taxatie betrekking had bedraagt 56. De resultaten zijn in principe berekend over het oogstjaar (oogst- en bewaar seizoen). In vele gevallen viel het boekjaar echter niet samen met het oogstjaar. De bedrijfsresultaten zijn in deze gevallen berekend door de kosten van het boekjaar in mindering te brengen van de opbrengsten over het oogstjaar.

§ 5. De k o s t e n e n d e o p b r e n g s t e n

De bedrijfsresultaten zijn bepaald volgens de bij het L.E.I. gebruikelijke methode. Deze houdt in, dat de berekening van rente en afschrijving van de duurzame produktiemiddelen is gebaseerd op de vervangingswaarde en dat kosten, welke niet tevens uitgaven zijn (handenarbeid van de ondernemer en zijn gezin, rente van eigen vermogen e.d.), zijn geëvalueerd.

De betaalde kosten werden over de jaren 1961 en 1962 ontleend aan door administratiekantoren samengestelde verlies- en winstrekeningen. In verband met het doel waarvoor deze rekeningen in het algemeen zijn samengesteld - t.w. de aangifte voor de inkomstenbelasting - zijn de cijfers, voor zover nodig en mogelijk, ten behoeve van een zo juist mogelijke bedrijfseconomische verantwoording kritisch bezien en gewijzigd.

De betaalde kosten over het boekjaar 1963 waren ten tijde van het onderzoek nog niet bekend. Deze moesten derhalve worden begroot. Voor deze begroting is gebruik gemaakt van taxaties welke in overleg met de deelnemers aan het onderzoek zijn verricht. Met inachtneming van eventuele veranderingen in de productiecapaciteit zijn de betaalde kosten overigens getoetst aan de fiscale jaarrekeningen van de bedrijven over 1962.

Wat de opbrengsten betreft, de verkopen geschiedden grotendeels via de veilingen, welke desgevraagd een opgave verstrekten van de veilingomzet per deelnemer. Dit was mogelijk dank zij de machtiging die de fruittelers voor dit doel hadden verleend. Deze opbrengsten hebben betrekking op de bruto-opbrengsten, onder aftrek van door de veiling ingehouden verkoopkosten (in het algemeen veilingkosten, fusthuur en heffingen). De opbrengsten die niet via de veiling werden verkregen zijn in samenwerking met de deelnemers vastgesteld tijdens bezoeken die in 1962, 1963 en 1964 aan de bedrijven zijn gebracht.

Rente en afschrijving

De berekening van de rente had plaats op basis van 4% over het - nader omschreven - in het bedrijf vastgelegde vermogen.

De afschrijvingen zijn berekend op grond van bij het L.E.I. bestaande inzichten met betrekking tot de economische levensduur en het waardeverloop van de onderscheiden duurzame produktiemiddelen.

Op de in produktie zijnde boomgaarden is, afhankelijk van fruitsoort, boomvorm, onderstam en leeftijd, afgeschreven volgens opgestelde normen. Voor jonge beplantingen, die nog niet in produktie zijn is

normatief een bedrag voor aanwas vastgesteld. Deze mutaties in de waarde van de plantopstand zijn, hetzij positief (waardestijging van jonge aanplant en/of uitbreiding van de oppervlakte), hetzij negatief (afschrijving en/of inkrimping van het areaal) onder de opbrengsten verantwoord.

Arbeid van ondernemer en gezinsleden

Als vergoeding voor de arbeid welke door de ondernemer en zijn gezinsleden is verricht, is alleen de handenarbeid in rekening gebracht. Voor een waardering van de kosten welke voor leiding en toezicht door de ondernemer waren in te calculeren, ontbreken nl. de daartoe benodigde normatieve gegevens.

De kosten van de handenarbeid zijn berekend op basis van een taxatie van de door de ondernemer en zijn gezinsleden verrichte hoeveelheid handenarbeid. Deze arbeid is gewaardeerd overeenkomstig het loon (inclusief sociale lasten) volgens de Collectieve Arbeidsovereenkomst voor volwassen mannelijke en vrouwelijke arbeiders en jeugdigen, met dien verstande dat voor overuren geen toeslag op het normale uurtarief is toegepast. Op grond van deze C.A.O. zijn voor de ondernemer diverse toeslagen (onder andere voormanstoeslag, diplomatoeslag, waarderings-, toeslag en prestatietoeslag) ingecalculleerd.

§ 6. K e n g e t a l l e n

Vele cijfers (kosten, opbrengsten, grondgebruik en arbeidsbezetting) zijn van de onderscheiden groepen in een gemiddelde per bedrijf tot uitdrukking gebracht. Dit gemiddelde is berekend door de totalen van de absolute cijfers te delen door het aantal bedrijven. Terwille van de onderlinge vergelijkbaarheid is soms gebruik gemaakt van ongewogen gemiddelden van de cijfers per ha beteelbare oppervlakte.

Het gezinsinkomen en de bestanddelen daarvan zijn gemiddeld per ondernemer, het arbeidsinkomen tevens in een gemiddelde per manjaar weergegeven.

Het netto-overschot

Het economische resultaat wordt tot uitdrukking gebracht door middel van het begrip netto-overschot. Het wordt gevormd door het verschil tussen opbrengsten en kosten.

In de kosten is geen bedrag opgenomen als vergoeding voor de functie van leiding en toezicht van de ondernemer. Daar dit kostenelement dus nog in het netto-overschot aanwezig is, mag dit laatste niet zonder meer worden gezien als bedrijfseconomische winst.

Netto-overschot gemiddeld per bedrijf

De kosten, de opbrengsten en het netto-overschot zijn voor de onderscheiden groepen van bedrijven in een gemiddeld bedrag per bedrijf gegeven. Behalve in absolute bedragen per bedrijf is het netto-overschot - ten behoeve van de vergelijkbaarheid met andere typen en takken van bedrijf - vervolgens door middel van de volgende verhoudingsgetallen tot uitdrukking gebracht.

Netto-overschot per f. 100,- kosten

Dit kengetal is berekend door het totale netto-overschot per groep van bedrijven te delen door 1% van de kosten van die bedrijven (gewogen gemiddelde).

Netto-overschot per eenheid produktiefactor

Het netto-overschot is vervolgens betrokken op de produktiefactoren kapitaal, arbeid en grond, factoren uit welke samenwerking het resultaat in feite is ontstaan.

a. Netto-overschot per f. 100,- gemiddeld geïnvesteerd vermogen 1)

Het geïnvesteerde vermogen is vastgesteld door het bedrag dat wordt verkregen door optelling van:

1. de verkoopwaarde van de grond;
2. de economische boekwaarde van de levende inventaris;
3. 60% van de vervangingswaarde van de dode slijtende produktiemiddelen;
4. de normale behoefte aan vlottende middelen.

De berekeningen hiervan zijn gebaseerd op globale taxaties naar de toestand bij het begin van het desbetreffende kalenderjaar.

b. Netto-overschot per manjaar arbeidsbezetting

Voor de berekening van dit kengetal is het netto-overschot gedeeld door de - tot volwaardige arbeidskrachten herleide en in manjaren uitgedrukte - arbeidsbezetting.

Voor de berekening van de arbeidsbezetting had een taxatie plaats van de arbeidstijd per arbeidskracht gedurende het boekjaar. De totale arbeidstijd per bedrijf werd vervolgens uitgedrukt in manjaren volwaardige arbeidskracht, waarbij voor arbeid door jeugdigen de volgende wegingscoëfficiënten werden toegepast:

14 jaar	30%
15 jaar	45%
16 jaar	65%
17 jaar	80%
18 jaar	90%
> 18 jaar	100%

Deze waarderingsnormen gelden voor arbeid verricht door mannen zowel als door vrouwen.

c. Netto-overschot per ha beteelbare grond

Bij de berekening hiervan is het netto-overschot gedeeld door de beteelbare oppervlakte van het bedrijf.

1) Met "gemiddeld geïnvesteerd vermogen" is bedoeld het vermogen dat - op basis van de bestaande capaciteit - tijdens de levensduur van het bedrijf gemiddeld is geïnvesteerd. Daar de berekening van dit gemiddelde op een vrij grove taxatie berust, wordt hierdoor slechts de orde van grootte aangegeven. Deze investering omvat ook de bedrijfs-onderdelen die door de ondernemer zijn gepacht.

§ 7. H e t i n k o m e n

Het arbeidsinkomen per manjaar

Van het inkomen per produktiefactor is alleen het arbeidsinkomen - per manjaar arbeidsbezetting - tot uitdrukking gebracht.

Onder het arbeidsinkomen is verstaan het bedrag dat door hen, die arbeid in het bedrijf hebben verricht, te zamen als inkomen is genoten. Het is berekend door het netto-overschot te vermeerderen met het bedrag dat als kosten van arbeid is opgenomen. Na deling van dit inkomen door het aantal - tot volwaardige arbeidskrachten herleide - manjaren wordt het bedrag gevonden dat gemiddeld per manjaar als inkomen werd verkregen.

Het inkomen van de ondernemer

Voorts is berekend welk bedrag uit de bedrijfsexploitatie aan de ondernemer ten deel viel. In de eerste plaats betreft dit de vergoeding die, bij de berekening van het netto-overschot, in de kosten is gecalculeerd voor de handenarbeid die door de ondernemer persoonlijk in het bedrijf is verricht. Voegen wij dit bedrag toe aan het netto-overschot, dan ontstaat het bedrag dat als arbeidsinkomen van de ondernemer is aangeduid.

De kosten bevatten voorts een rentevergoeding voor het vermogen dat in het bedrijf is geïnvesteerd. Voor zover het bedrag van deze vergoeding hoger is dan het bedrag dat door de ondernemer aan rente voor geleende gelden is betaald, vormt het verschil daarvan eveneens een bestanddeel van het inkomen van de ondernemer.

Bij toevoeging van laatstgenoemd inkomensbestanddeel aan het arbeidsinkomen van de ondernemer wordt het bedrag verkregen dat met ondernemersinkomen is aangeduid.

Tenslotte is ook het gezinsinkomen van de ondernemer, voor zover uit het bedrijf verkregen, tot uitdrukking gebracht. Dit bedrag betreft het ondernemersinkomen, verhoogd met het - als kosten gecalculeerde - bedrag van de handenarbeid welke door gezinsleden in het bedrijf is verricht.

HOOFDSTUK II

SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK

De resultaten van het onderzoek zijn gedetailleerd neergelegd in de bijlagen B (1961), C (1962) en D (1963). In deze bijlagen zijn de bedrijven onderscheiden naar gebied.

Elk der genoemde bijlagen geeft een overzicht van:

1. het grondgebruik en de arbeidsbezetting;
2. de bedrijfsresultaten (gem. per bedrijf);
3. de spreiding van het netto-overschot per f. 100,- kosten;
4. het gezinsinkomen uit het bedrijf (gemiddeld per ondernemer).

§ 1. De bedrijfsresultaten en het inkomen uit het bedrijf

De resultaten volgens de bijlagen B, C en D zijn in de tabellen 1 en 2 samengevat. Tabel 1 geeft een overzicht van de uitkomsten gemiddeld per bedrijf en gemiddeld per ha.

Tabel 1

DE GEMIDDELDE BEDRIJFSUITKOMSTEN VAN ALLE BEDRIJVEN

	Per bedrijf			Per ha		
	1961	1962	1963 ¹⁾	1961	1962	1963 ¹⁾
Beteelbare oppervlakte in are	672	692	716	100	100	100
Waarvan appels	459	468	497	68	68	69
Waarvan peren	164	169	170	24	24	24
Arbeidsbezetting in manjaren	2,46	2,54	2,66	0,36	0,37	0,37
Gemiddeld geïnvesteerd vermogen	133000	138000	178000	19600	19900	24900
Opbrengsten	49220	33930	37100	7270	4900	5180
Kosten	34720	35390	39900	5110	5110	5570
Netto-overschot	14500	1460	2800	2160	210	390
Netto-overschot per f.100,- kosten	42	4	7	42	4	7
Netto-overschot per f. 100,- gem. geïnvesteerd vermogen	11	1	2	11	1	2

1) Voorlopige cijfers.

De bedrijfsuitkomsten blijken in 1961 met een netto-overschot van f. 14500,- gemiddeld per bedrijf gunstig te zijn geweest, maar zowel in 1962 als in 1963 was er gemiddeld per bedrijf een bedrijfseconomisch verlies van resp. f. 1460,- en f. 2800,-. De verschillen in bedrijfsuitkomsten tussen 1961 en 1962 blijken geheel door verschillen in opbrengsten

te zijn veroorzaakt. In 1963 is het kostenniveau aanzienlijk gestegen. Bijna de helft van deze stijging is een gevolg van de hogere rentekosten door hogere waardering van de grondwaarde.

De gemiddelde bedrijfsgrootte van de onderzochte bedrijven is gedurende de drie jaar iets toegenomen, de arbeidsbezetting is gelijk gebleven. Het gemiddeld geïnvesteerde vermogen per bedrijf is in 1963 sterk gestegen. Dit is hoofdzakelijk veroorzaakt doordat rekening is gehouden met een stijging van de verkoopwaarde van de grond met f. 3500,- per ha.

De gevolgen van de bedrijfsuitkomsten op het inkomen zijn in tabel 2 weergegeven.

Tabel 2

GEMIDDELD INKOMEN UIT HET BEDRIJF, PER BEDRIJF EN PER ONDERNEMER

	Per bedrijf			Per ondernemer		
	1961	1962	1963	1961	1962	1963
Aantal bedrijven	58	57	56	58	57	56
Aantal ondernemers	69	65	62	69	65	62
Netto-overschot	14500	1460	2800	12190	1280	2500
Handenarbeid ondernemer	6200	6310	6500	5210	5540	5900
Arbeidsink. ondernemer	20700	4850	3700	17400	4260	3400
Rente meer berekend dan betaald	3080	3160	3900	2590	2770	3600
Ondernemersinkomen	23790	8010	7600	19990	7030	7000
Handenarbeid gezinsleden	1190	1520	1600	1000	1330	1400
Gezinsinkomen uit bedrijf	24970	9530	9200	20990	8360	8400

Uit deze cijfers blijkt, dat het inkomen uit het bedrijf van 1961 op 1962 met ongeveer hetzelfde bedrag is gedaald als het eerder genoemde netto-overschot. Voor 1963 ligt het inkomen op ongeveer hetzelfde niveau als in 1962 1).

De bedrijfsresultaten lopen niet alleen van jaar tot jaar sterk uiteen; ook in een bepaald jaar blijkt er een grote variatie in netto-resultaat tussen de bedrijven onderling te bestaan. In de bijlagen B3, C3 en D3 is de spreiding aangegeven van het netto-overschot per f. 100,- kosten voor respectievelijk 1961, 1962 en 1963. In 1961 varieerde het nettoresultaat van een verlies van f. 50,- tot een netto-overschot van f. 170,- per f. 100,- kosten. In 1962 liepen deze uitersten resp. van f. 70,- tot f. 110,- en in 1963 van f. 70,- tot f. 60,-.

In 1961 hadden 13 van de 58 bedrijven een bedrijfseconomisch verlies. In 1962 waren dit er zelfs 36 van de 57 en in 1963 38 van de 56.

1) Doordat een deel van de hogere kosten, voornamelijk de rente over de gestegen waarde van de grond, deel uitmaakt van het ondernemersinkomen, is het te verklaren dat dit inkomen praktisch gelijk is aan dat in het vorige jaar ondanks het grotere bedrijfseconomische verlies.

Tenslotte is in tabel 3 over de drie jaar nog de spreiding van het ondernemersinkomen weergegeven.

SPREIDING VAN HET ONDERNEMERSINKOMEN OVER DE JAREN 1961, 1962 en 1963
(AANTAL ONDERNEMERS PER INKOMENSKLASSE IN PROCENTEN) Tabel 3

	Alle bedrijven		
	1961	1962	1963
Aantal bedrijven	58	57	56
Aantal ondernemers	69	65	62
Inkomensklasse	%	%	%
minder dan f. 2500,-	7	46	37
f. 2500,- - < f. 5000,-	16	6	20
f. 5000,- - < f. 7500,-	6	11	8
f. 7500,- - < f. 10000,-	10	8	3
f. 10000,- - < f. 15000,-	16	11	13
f. 15000,- - < f. 25000,-	16	14	11
f. 25000,- - > f. 25000,-	29	4	8
	100	100	100

§ 2. De bedrijfsuitkomsten gemiddeld per gebied

Hoewel het aantal bedrijven voor nadere onderverdeling betrekkelijk klein is, komen toch bij indeling naar gebied duidelijke verschillen in rentabiliteit naar voren. In verband met het kleine aantal waarnemingen moet voorzichtigheid in acht worden genomen bij de interpretatie van deze uitkomsten.

In tabel 4 zijn de uitkomsten van de bijlagen B1 en 2, C1 en 2 en D1 en 2, voor zover ze betrekking hebben op de verschillende gebieden, samengevat.

De verschillen in bedrijfsuitkomsten tussen de gebieden zijn aanzienlijk. In 1961 werden gemiddeld de beste resultaten behaald in Noord-holland en de slechtste in het rivierkleigebied. In 1962 en 1963 kwamen gemiddeld de beste uitkomsten voor in de groep "overige gebieden" en de slechtste weer in het rivierkleigebied.

Hieruit kan niet worden geconcludeerd, dat de gebieden, die hier als goed of slecht naar voren komen, door grondsoort of klimaat meer of minder geschikt zijn voor de fruitteelt. Er kunnen tussen de gebieden ook verschillen bestaan in leeftijd van de beplanting, rassensortiment en moment van verkoop van het fruit. Zo worden de uitkomsten in de groep "overige gebieden" sterk beïnvloed, doordat 6 van de 14 bedrijven in de N.O.P. liggen. Dit zijn jonge bedrijven met bijna uitsluitend gevraagde rassen.

De verschillen in bedrijfsuitkomsten binnen de gebieden in een bepaald jaar zijn tot uitdrukking gebracht in blokgrafieken (bijlagen B3, C3 en D3).

Tabel 4

DE BEDRIJFSRESULTATEN GEMIDDELD PER GEBIED

	Noordholland			Zuidwestelijk kleigebied			Rivierklei- gebied			Overige gebieden		
	1961	1962	1963	1961	1962	1963	1961	1962	1963	1961	1962	1963
bedrijven	12	11	11	17	17	17	15	15	14	14	14	14
re oppervlakte in are	535	534	527	580	592	597	683	734	819	891	893	907
appel en	360	351	357	358	354	363	477	514	595	646	648	671
eezetting in manjaren per ha	0,41	0,43	0,45	0,43	0,39	0,40	0,33	0,34	0,33	0,31	0,34	0,35
ed geïnvesteerd vermogen per ha	24500	25300	33000	19700	19800	25000	19000	18700	22300	18200	18800	23000
ten per ha	10230	5690	6100	8090	5530	5800	6090	3210	3700	6220	5520	5600
er ha	6290	6300	7400	5560	5310	5900	5360	4980	5200	4110	4520	4800
erschot per ha	3940	610	1300	2530	210	100	730	1770	1500	2110	1000	800
erschot per f. 100,- kosten	63	10	17	46	4	2	14	35	29	51	22	18
erschot per f. 100,- ge-	16	2	4	13	1	1	4	9	7	12	5	4
geïnvesteerd vermogen	9500	1420	2900	5850	550	300	2200	5200	4600	6710	2990	2400
erschot per manjaar												

Tenslotte is in tabel 3 over de drie jaar nog de spreiding van het ondernemersinkomen weergegeven.

SPREIDING VAN HET ONDERNEMERSINKOMEN OVER DE JAREN 1961, 1962 en 1963
(AANTAL ONDERNEMERS PER INKOMENSKLASSE IN PROCENTEN) Tabel 3

	Alle bedrijven		
	1961	1962	1963
Aantal bedrijven	58	57	56
Aantal ondernemers	69	65	62
Inkomensklasse	%	%	%
minder dan f. 2500,-	7	46	37
f. 2500,- - < f. 5000,-	16	6	20
f. 5000,- - < f. 7500,-	6	11	8
f. 7500,- - < f. 10000,-	10	8	3
f. 10000,- - < f. 15000,-	16	11	13
f. 15000,- - < f. 25000,-	16	14	11
f. 25000,- - > f. 25000,-	29	4	8
	100	100	100

§ 2. De bedrijfsuitkomsten gemiddeld per gebied

Hoewel het aantal bedrijven voor nadere onderverdeling betrekkelijk klein is, komen toch bij indeling naar gebied duidelijke verschillen in rentabiliteit naar voren. In verband met het kleine aantal waarnemingen moet voorzichtigheid in acht worden genomen bij de interpretatie van deze uitkomsten.

In tabel 4 zijn de uitkomsten van de bijlagen B1 en 2, C1 en 2 en D1 en 2, voor zover ze betrekking hebben op de verschillende gebieden, samengevat.

De verschillen in bedrijfsuitkomsten tussen de gebieden zijn aanzienlijk. In 1961 werden gemiddeld de beste resultaten behaald in Noord-holland en de slechtste in het rivierkleigebied. In 1962 en 1963 kwamen gemiddeld de beste uitkomsten voor in de groep "overige gebieden" en de slechtste weer in het rivierkleigebied.

Hieruit kan niet worden geconcludeerd, dat de gebieden, die hier als goed of slecht naar voren komen, door grondsoort of klimaat meer of minder geschikt zijn voor de fruitteelt. Er kunnen tussen de gebieden ook verschillen bestaan in leeftijd van de beplanting, rassensortiment en moment van verkoop van het fruit. Zo worden de uitkomsten in de groep "overige gebieden" sterk beïnvloed, doordat 6 van de 14 bedrijven in de N.O.P. liggen. Dit zijn jonge bedrijven met bijna uitsluitend gevraagde rassen.

De verschillen in bedrijfsuitkomsten binnen de gebieden in een bepaald jaar zijn tot uitdrukking gebracht in blokgrafieken (bijlagen B3, C3 en D3).

Tabel 4

DE BEDRIJFSRESULTATEN GEMIDDELD PER GEBIED

	Noordholland			Zuidwestelijk kleigebied			Rivierklei- gebied			Overige gebieden		
	1961	1962	1963	1961	1962	1963	1961	1962	1963	1961	1962	1963
Aantal bedrijven	12	11	11	17	17	17	15	15	14	14	14	14
Beteelbare oppervlakte in are	535	534	527	580	592	597	683	734	819	891	893	907
Waarvan appelen	360	351	357	358	354	363	477	514	595	646	648	671
Arbeidsbezetting in manjaren per ha	0,41	0,43	0,45	0,43	0,39	0,40	0,33	0,34	0,33	0,31	0,34	0,35
Gemiddeld geïnvesteerd vermogen per ha	24500	25300	33000	19700	19800	25000	19000	18700	22300	18200	18800	23000
Opbrengsten per ha	10230	5690	6100	8090	5530	5800	6090	3210	3700	6220	5520	5600
Kosten per ha	6290	6300	7400	5560	5310	5900	5360	4980	5200	4110	4520	4800
Netto-overschot per ha	3940	610	1300	2530	210	100	730	1770	1500	2110	1000	800
Netto-overschot per f. 100,- kosten	63	10	17	46	4	2	14	35	29	51	22	18
Netto-overschot per f. 100,- ge-												
Netto-overschot per f. 100,- ge-												
Netto-overschot per manjaar	16	2	4	13	1	1	4	9	7	12	5	4
	9500	1420	2900	5850	550	300	2200	5200	4600	6710	2990	2400

In 1962 en in 1963 blijkt geen enkel van de bij het onderzoek betrokken bedrijven in het rivierkleigebied bedrijfseconomische winst te hebben opgeleverd. De spreiding in de groep overige gebieden is steeds bijzonder groot, wat duidt op een grote heterogeniteit in produktieomstandigheden en structuur.

§ 3. Bedrijfsuitkomsten naar fruitsoort

Naast de indeling per gebied is in de bijlagen B, C en D ook nog een indeling naar fruitsoort opgenomen. Een bedrijf is getypeerd als perenbedrijf als meer dan 35% van de met volwassen fruit beplante oppervlakte was beteeld met peren. De uitkomsten van deze perenbedrijven lagen in alle onderzochte jaren steeds op een lager niveau dan die van de bedrijven met minder dan 35% peren.

HOOFDSTUK III

ANALYSE VAN DE UITKOMSTEN

§ 1. De verschillen in bedrijfsuitkomsten tussen de jaren

In § 1 van het vorige hoofdstuk is gesteld, dat er grote verschillen in bedrijfsuitkomsten tussen het jaar 1961 enerzijds en de jaren 1962 en 1963 anderzijds bestaan. Uit tabel 1 bleek, dat de kosten in 1962 even hoog waren als in 1961. In 1963 waren de kosten aanzienlijk hoger dan in de beide voorgaande jaren. Dit is voor een groot deel veroorzaakt door hogere rentekosten, door herwaardering van de grond en door de gestegen arbeidskosten.

De geldopbrengsten per ha waren in 1961 aanzienlijk hoger dan in 1962 en 1963. Uit de gegevens van dit onderzoek blijkt niet of dit een gevolg is van lagere prijzen of van lagere kg-opbrengsten, maar met behulp van het cijfermateriaal van het Centraal Bureau van Tuinbouwveilingen zijn de desbetreffende vragen wel te beantwoorden; zie tabel 5.

Tabel 5

VEILINGAANVOER EN -OMZET VAN HARDFRUIT 1961 T/M 1963

	1961/62		1962/63		1963/64	
	appel	peer	appel	peer	appel	peer
Veilingaanvoer (x 1000 t.)	219,6	114,5	205,8	87,5	256,0	101,7
Middenprijs (gld./100 kg)	54,80	42,20	39,00	31,20	32,60	31,90
Omzet (miljoen gld.)	120,3	48,3	80,4	27,3	83,5	32,5
Index hardfruitomzet	100		64		69	

De overeenstemming van de cijfers uit tabel 5 met de opbrengsten van de onderzochte bedrijven is duidelijk; de indexcijfers van de opbrengsten per ha zijn voor deze bedrijven voor '61/62, '62/63 en '63/64 resp. 100, 67 en 71.

De hoge veilingomzet werd in 1961 bereikt bij een matige aanvoer en hoge opbrengstprijzen. De lage omzet in 1962 werd behaald met een 12% kleinere aanvoer en veel lagere prijzen. De ook zeer matige omzet in het seizoen '63/64 had plaats bij een aanvoer 7% groter dan in '61/62 en nog aanzienlijk lagere prijzen dan in '62/63. Deze oorzaken zullen ook de geldelijke opbrengsten op de onderzochte bedrijven hebben bepaald.

Het prijsniveau voor hardfruit wordt hoofdzakelijk bepaald door de grootte van de fruitoogst in West-Europa. Hierbij is de oogstgrootte in West-Duitsland van doorslaggevende betekenis. Deze oogst bedroeg in de drie betrokken jaren achtereenvolgens 757, 1694 en 1941 miljoen kg.¹⁾

1) Cijfers ontleend aan "Groenten en Fruit" van 5 augustus 1964.

§ 2. Bedrijfsresultaten en bedrijfsgrootte

Bepaalde kosten zijn op een groot bedrijf, uitgedrukt per ha, lager dan op een klein bedrijf, zoals de vaste kosten van machines en werktuigen, maar op kleine bedrijven zijn de opbrengsten per ha vaak groter doordat men meer zorg aan het produkt kan besteden. Om de invloed van de bedrijfsgrootte op het netto-resultaat te leren kennen, zijn de onderzochte bedrijven in vier grootteklassen ingedeeld. De uitkomsten van dit onderzoek zijn samengevat in tabel 6.

Tabel 6

DE BEDRIJFSRESULTATEN GEMIDDELD OVER 1961 T/M 1963 PER BEDRIJFSGROOTTEKLASSE

Bedrijfsgrootteklasse	< 4 ha	4 - < 6 ha	6 - < 9 ha	> 9 ha
Aantal bedrijven 1)	15,7	13,7	15,3	12,3
Beteelbare oppervlakte in are	303	489	735	1363
Arbeidsbezetting per ha	0,51	0,40	0,34	0,34
Gem. geïnvesteerd vermogen per ha	26870	22100	22330	19370
Opbrengsten per ha	6560	6050	5670	5580
Kosten per ha	6960	5790	5100	4740
Netto-overschot per ha	¥ 400	260	570	840
Netto-overschot per f.100,- kosten	¥ 5	5	12	18
Netto-overschot per bedrijf	¥1210	1250	4110	11400
Arbeidsinkomen per manjaar	4990	6530	7360	8230
Gezinsinkomen per ondernemer	8010	11300	13060	18340
Verdeling van het aantal bedrijven over de gebieden:				
Noordholland 1)	6	2,3	1	2
Zw. -kleigebied 1)	4,7	6,3	4	2
rivierkleigebied 1)	3	5	2,3	4,3
overige gebieden	2	-	8	4

1) De breuken in de aantallen zijn ontstaan door het afvallen van bedrijven.

De kosten blijken van gemiddeld f. 6960,- per ha op de kleine bedrijven af te nemen tot f. 4740,- per ha op de bedrijven groter dan 9 ha. De opbrengsten zijn op de kleine bedrijven weliswaar ook hoger dan op de grote, maar deze verschillen zijn kleiner dan de kostenverschillen. Op de bedrijven kleiner dan 4 ha is gemiddeld over de drie jaar zelfs een bedrijfseconomisch verlies van f. 400,- per ha geleden. Dit netto-resultaat is voor de bedrijven groter dan 4 ha positief en neemt toe met de bedrijfsgrootte. Op de kleine bedrijven is gemiddeld over deze drie jaar de arbeidsbeloning van de ondernemer dus lager geweest dan hetgeen hij, volgens de C.A.O., in loondienst zou hebben kunnen verdienen.

Het valt verder op, dat de kleine bedrijven een aanzienlijk zwaardere arbeidsbezetting hebben en dat het gemiddeld per ha geïnvesteerde vermogen er hoger ligt.

De oorzaak van de slechtere uitkomsten op de kleine bedrijven ligt geheel in de veel hogere kosten per ha. Om na te gaan welke kostenbestanddelen deze hogere kosten veroorzaken is in tabel 7 de samenstelling van de kosten van de verschillende bedrijfsgrootteklassen weergegeven.

Tabel 7

SAMENSTELLING VAN DE KOSTEN PER HA GEMIDDELD OVER
1961 T/M 1963 PER BEDRIJFSGROOTTEKLASSE

Bedrijfsgrootteklasse	< 4 ha	4 - < 6 ha	6 - < 9 ha	> 9 ha
Afschrijving	780	710	500	420
Huur en pacht	250	120	190	120
Rente	850	720	620	610
Arbeid	2960	2320	1910	1910
Waarvan ondernemer	(2150)	(1210)	(960)	(420)
" gezinsleden	(430)	(230)	(250)	(90)
" betaald personeel	(380)	(880)	(700)	(1400)
Materialen	1110	890	1030	900
Afleveringskosten	290	210	320	230
Overige kosten	720	820	530	550
Totale kosten	6960	5790	5100	4740

Het verschil in totale kosten per ha van ruim f. 2000,- tussen de groep van de grootste en die van de kleinste bedrijven blijkt voor de helft te worden veroorzaakt door een verschil van ca. f. 1000,- per ha in de arbeidskosten. Verder komt f. 600,- van dit verschil voor rekening van rente en afschrijving, kosten, die ondanks het grotere machinepark op de grote bedrijven, per ha uitgedrukt, aanzienlijk lager zijn. Hetzelfde geldt voor de overige kosten. In de onderverdeling van de arbeidskosten komt een duidelijke verschuiving naar voren van eigen (ondernemer en gezinsleden) arbeidskrachten op het kleine bedrijf naar vreemd personeel op de grote bedrijven.

Bij de onderverdeling over de gebieden, die in tabel 5 is gegeven, blijkt dat de groep Noordholland veel kleine bedrijven bevat, ruim 70% van de bedrijven is er kleiner dan 6 ha. De groep "overige gebieden" blijkt bijna geheel te bestaan uit grote bedrijven. Ruim 85% van de bedrijven is er groter dan 6 ha. Hiervan liggen er 6 in de N.O.P.

§ 3. De positie van de individuele bedrijven per jaar ten opzichte van het gebiedsgemiddelde

In deze paragraaf is nagegaan welke positie de afzonderlijke fruitbedrijven, wat hun bedrijfsuitkomsten betreft, in de drie jaren hebben ingenomen ten opzichte van het gemiddelde per gebied. Deze vergelijking

is tot de gebieden beperkt, omdat in hoofdstuk II § 2 reeds is gebleken, dat er grote verschillen tussen de gebieden bestaan.

Om de verschillende jaren met elkaar vergelijkbaar te maken zijn de bedrijfsuitkomsten. (opbrengst per f. 100,- kosten) uitgedrukt in een percentage, waarbij het jaarlijkse gebiedsgemiddelde op 100% is gesteld. Door de van elk der drie jaren verkregen percentages met elkaar te vergelijken krijgt men een indruk of de positie ten opzichte van het gebiedsgemiddelde veel of weinig variabel is geweest. De uitkomsten zijn grafisch weergegeven in bijlage E.

Een aantal bedrijven vertoont slechts kleine schommelingen om hun positie, die zij gemiddeld over de drie jaar innemen. Ze zijn onveranderlijk goed, matig of slecht ten opzichte van het gebiedsgemiddelde. In onderstaand overzicht (tabel 8) is aangegeven van hoeveel bedrijven per gebied de maximale afwijkingen van hun driejaarlijks gemiddelde binnen bepaalde grenzen zijn gebleven.

Tabel 8

INDELING VAN DE BEDRIJVEN PER GEBIED NAAR WISSELVALLIGHEID
VAN DE RESULTATEN T.O.V. HET GEBIEDSGEMIDDELDE

Maximale afwijking in de rentabiliteit t.o.v. het 3-jaarlijks gemiddelde	< 10%	10 - < 20%	> 20%
Noordholland	3	4	3
Zw. kleigebied	5	7	5
Rivierkleigebied	4	3	7
Overige gebieden	5	3	6

In het rivierkleigebied en in de "overige gebieden" komen relatief veel bedrijven voor, waarvan de bedrijfsresultaten, uitgedrukt als percentage van het jaarlijks gebiedsgemiddelde, sterk schommelen om hun positie gemiddeld over drie jaar. Twee bedrijven in de overige gebieden vertonen zelfs afwijkingen tot 55% van hun positie volgens hun driejaarlijks gemiddelde. Binnen deze groep treedt, zoals reeds eerder is opgemerkt, ook een veel grotere spreiding op in de rentabiliteit gemiddeld over de drie jaar.

Als oorzaken van de in het ooglopende spreiding van de driejaarlijkse positie t.o.v. het gebiedsgemiddelde kunnen worden genoemd wisselvalligheid in oogstgrootte (beurt- en draagjaren), nachtvorst (N.O.P. 1961) en moment van verkoop in 1962, toen de prijzen vroeg in het seizoen goed waren, maar later op een zeer matig niveau lagen.

§ 4. V e r g e l i j k i n g m e t v o o r g a a n d e j a r e n

Tenslotte zijn de uitkomsten van dit onderzoek vergeleken met die van een voorgaand onderzoek. Van 1958 tot en met 1960 heeft de afdeling Tuinbouw van het L.E.I. de bedrijfsuitkomsten van ca. 40 bedrijven uit een vorige steekproef op overeenkomstige wijze berekend en verwerkt. Uit tabel 9, waarin een aantal gegevens van de vorige en van de huidige steekproef zijn weergegeven, blijkt dat de gemiddelde bedrijfsgrootte van de eerste steekproef groter was dan van de nieuwe groep.

Tabel 9

BEDRIJFSGEGEVENS VAN 1958 T/M 1963 GEMIDDELD PER BEDRIJF
VAN DE OUDE EN DE NIEUWE STEEKPROEF

	Oude steekproef			Nieuwe steekproef		
	1958	1959	1960	1961	1962	1963 1)
Aantal bedrijven	41	41	39	58	57	56
Oppervlakte beteelbaar (are)	868	885	908	672	692	716
Arbeidsbezetting per ha	0,32	0,35	0,30	0,36	0,37	0,37
Opbrengsten per ha	3850	5750	3770	7270	4900	5180
Kosten per ha	3610	3920	4060	5110	5110	5570
Netto-overschot per ha	240	1830	7270	2160	7210	7390
Netto-overschot per f.100,- kosten	7	47	7	42	4	7
Ondernemersinkomen	7690	20120	4430	19990	7030	7000
Arbeidskosten per ha	1400	1490	1570	2010	2090	2220
Afschrijving per ha	284	287	320	490	510	600

1) Voorlopige cijfers.

Het kostenniveau ligt in de nieuwe steekproef hoger, wat voor een belangrijk deel kan zijn veroorzaakt door de gemiddeld per bedrijf kleinere bedrijfsoppervlakte en door de inmiddels gestegen kosten. Doordat de opbrengsten van jaar tot jaar sterk uiteenlopen komen er grote verschillen in nettoresultaat voor.

Uit tabel 9 blijkt verder nog dat de kosten van arbeid en afschrijving, ook afgezien van het niveauverschil tussen de twee steekproeven, van jaar tot jaar toenemen.

DE OPPERVLAKTESTRUCTUUR VAN DE FRUITTEELT

§ 1. A l g e m e e n

Op grond van de cijfers van de mei-inventarisatie pit- en steenvruchten leverde de fruitteelt naar grootteklasse onderscheiden in 1957 - het volgende beeld:

bedrijven met:	aantal	hectare
< 1 ha fruit	37500 (72%)	11410 (21%)
1 - 1½ ha fruit	4700 (9%)	5320 (10%)
1½ - 2 ha fruit	2260 (4%)	3740 (7%)
2 - 2½ ha fruit	1770 (4%)	3780 (7%)
> 2½ ha fruit	5570 (11%)	30430 (55%)
	51800 (100%)	54680 (100%)

Ervan uitgaande dat per manjaar gemiddeld ongeveer 2½ ha fruit kan worden verzorgd, kan uit de cijfers worden geconcludeerd dat in 1957 89% van de bedrijven met pit- en steenvruchten zo weinig fruit bevatte dat dit aan een arbeidskracht gedurende een jaar onvoldoende emplooi gaf. Het aantal bedrijven dat wel aan deze norm voldeed (5600 bedrijven) is relatief klein (11%), doch van een betekenis die in het oppervlaktecijfer (55% van het gehele fruitareaal) tot uiting komt.

Van deze 5600 bedrijven is bij het C.B.S. materiaal verzameld met behulp waarvan een eerste indruk kon worden verkregen van de mate waarin de gespecialiseerde bedrijven in dit aantal waren vertegenwoordigd. Deze gespecialiseerde bedrijven zijn hierbij nader onderscheiden in specifiek gespecialiseerde bedrijven en in niet specifiek gespecialiseerde bedrijven, waaronder zijn verstaan de bedrijven waarvan de ondernemer een (agrarisch of niet-agrarisch) hoofd- of nevenbedrijf of nevenberoep uitoefent.

De resultaten van dit onderzoek zijn in onderstaande tabel kort samengevat.

Tabel 10

AANTAL GESPECIALISEERDE FRUITTEELTBEDRIJVEN > 2½ HA FRUIT PER GROOTTEKLASSE

Grootteklasse fruitteelt in ha	Totaal gespeciali- seerde bedrijven (a, b en c)				Specifieke gespecialiseerde bedrijven (a en b)				Niet specifiek gespecialiseerde bedrijven (c)			
	bedr.	%	ha	%	bedr.	%	ha	%	bedr.	%	ha	%
2½ - 4	661	38	2033	18	459	35	1419	16	202	45	613	22
4 - 7	605	35	3127	27	466	36	2400	28	139	31	727	27
7 - 12	278	16	2462	21	214	17	1909	22	64	14	554	20
12 - 20	146	8	2157	19	117	9	1745	20	29	7	412	15
> 20	53	3	1680	15	40	3	1250	14	13	3	430	16
	100		100									
	1743	(31)	11459	(38)	1296	100	8723	100	447	100	2736	100
Gemengde bedrijven												
> 2½ ha	3807	(69)	18839	(62)								
	5550	(100)	30298	(100)								

Uit deze tabel blijkt o.m. dat de bedrijven > 2½ ha fruit ruim 30% aan - in ruime zin opgevatte - gespecialiseerde bedrijven omvatten. Deze bedrijven beslaan een oppervlakte van 38%. De overige + 3800 bedrijven zijn agrarisch gemengd. Van deze laatste geeft tabel 11 een indruk van de spreiding naar fruitoppervlakte.

Tabel 11

AANTAL GEMENGDE EN TOTAALAANTAL FRUITTEELTBEDRIJVEN
> 2½ HA FRUIT PER GROOTTEKLASSE

Grootteklasse fruitteelt in ha	Gemengd				Totaal-generaal			
	bedr.	%	ha	%	bedr.	%	ha	%
2½ - 4	1873	49	5680	30	2534	46	7713	26
4 - 7	1365	36	6853	36	1970	35	9980	33
7 - 12	428	11	3718	20	706	13	6180	20
12 - 20	106	3	1528	8	252	5	3685	12
> 20	35	1	1060	6	88	1	2740	9
	3807	100	18839	100	5550	100	30298	100

Het universum > 2½ ha fruit dat voor het rentabiliteitsonderzoek maximaal in aanmerking komt bedraagt dus ruim 1700 bedrijven. Deze vertegenwoordigen 38% van 55% = 21% van de landelijke oppervlakte fruit.

Hoe sprekend deze cijfers op zichzelf zijn, voor een duidelijk beeld van de samenstelling van het universum der betrokken 1743 "gespecialiseerde" bedrijven waren de C.B.S.-gegevens te summier.

Ter verkrijging van dit inzicht is in 1961 op 400 - representatief gekozen - bedrijven van deze groep een enquête ingesteld, waarbij tevens gegevens zijn verzameld over de technische structuur.

Het resultaat van deze enquête, voor zover van belang voor de bedrijfskeuze van het rentabiliteitsonderzoek, wordt hieronder in hoofd-trekken weergegeven.

Tabel 12

RESULTAAT VAN DE IN 1961 GEHOUDEN ENQUÊTE OP 400 FRUITTEELTBEDRIJVEN DIE IN 1957 - BLIJKENS DE LANDBOUWTELLING - OP FRUITTEELT WAREN GESPECIALISEERD EN WAARVAN DE OPPERVLAKE FRUITTEN MINSTE 2½ HA BEDROEG

	Aantal bedrijven		
	totaal	waarvan voldoende responsie voor resultaatcijfer fruitteelt	
		totaal	waarvan tot medew. bereid
zet 100% via de veiling	90	90	58
zet ged. op het hout	15	15	11
gemengd met niet-agrarische nevenactiviteiten	108	78	61
gemengd met agrarische nevenactiviteiten	95	51	46
klein	63		
een fruit meer	15		
gigering gegevens voor de enquête	14		
	400	234	176

Strikt genomen bleken van deze 400 bedrijven in 1961 slechts 105 bedrijven, d.i. 27%, volledig op fruitteelt te zijn gespecialiseerd en van voldoende grootte om aan een man gedurende een jaar volledig emplot te verschaffen. Voor 63 bedrijven bleek de norm van $2\frac{1}{2}$ ha hiervoor te laag te zijn. De helft van de bedrijven was gemengd, waarvan nagenoeg de helft toch nog met agrarische nevenactiviteiten. Van 234 van 308 bedrijven (76%) voldeed de boekhouding - afgezien van een kostensplitsing voor fruit - en andere exploitaties - aan de eisen die voor informaties over de bedrijfsresultaten door het L.E.I. worden gesteld. Uiteindelijk bleken slechts 176 van deze 234 bedrijven (76%) bereid om desgevraagd aan een rentabiliteitsonderzoek mede te werken.

§ 2. De steekproef

Overeenkomstig de opzet om gegevens betreffende de bedrijfsuitkomsten te ontleen aan gespecialiseerde fruitteeltbedrijven kwamen daarvoor slechts 105 van de 400 geënquêteerde bedrijven in aanmerking.

Nadat hiervan ook de bedrijven waarvan het fruit geheel of gedeeltelijk op het hout werd verkocht buiten beschouwing waren gelaten, resteerden 90 gespecialiseerde fruitteeltbedrijven waarvan de afzet uitsluitend of nagenoeg uitsluitend via de veiling plaatsheeft.

Uiteindelijk is derhalve gebleken dat de 1743 bedrijven, die in 1957 - op grond van de mei-inventarisatiecijfers van het C.B.S. - als "gespecialiseerde" bedrijven met een oppervlakte pit- en steenvruchten > $2\frac{1}{2}$ ha werden gesignaleerd, in 1961 slechts uit $\frac{105}{400} \times 1743 = 457$ bedrijven bleken te bestaan waaraan het predikaat "specifiek gespecialiseerd" kan worden toegekend. Na aftrek van de bedrijven die het fruit op het hout verkochten, resteerden circa 400 bedrijven waarvoor het onderzoek representatief kan worden geacht. Dit laatste met dien verstande dat door weigering slechts 58 van de 90 bedrijven bij het onderzoek konden worden ingeschakeld.

§ 3. De structuur van de - in de tabellen 13a en 13b genoemde - categorieën van "gespecialiseerde" bedrijven

Ter verkrijging van een inzicht in de technische structuur en ~~verder~~ bijzonderheden van de 58 bedrijven die bij het rentabiliteitsonderzoek werden betrokken - in vergelijking met de overige van de in totaal 400 geënquêteerde bedrijven - verwijzen wij naar de tabellen 13a en 13b van deze bijlage.

Daaruit blijkt onder meer, dat 95 van de 400 geënquêteerde bedrijven in de Betuwe zijn gelegen en dat, voornamelijk als gevolg van het gemengde karakter en de geringe bedrijfsgrootte, slechts enkele bedrijven uit dit gebied in de steekproef zijn vertegenwoordigd. Met uitzondering van de fruitteelt in de noordelijke provincies en in Noordholland, waar de specifiek gespecialiseerde fruitteeltbedrijven overwegen, blijkt de fruitteelt in de overige gebieden verreweg het meest in het gemengde bedrijf voor te komen. In Limburg is zelfs vrijwel uitsluitend sprake van een gemengde bedrijfsuitoefening.

De leeftijd van de ondernemer bleek het laagst (45) bij de groep der onderzochte bedrijven, het hoogst bij de "te kleine" bedrijven (63) te zijn.

Wat de ondernemingsvorm betreft blijken andere vormen dan die van het eenmansbedrijf het meest in de gemengde bedrijven voor te komen. Deze gemengde bedrijven bevatten per bedrijf ook een grotere oppervlakte fruit dan de specifiek gespecialiseerde bedrijven. Dit komt ook in de arbeidsbezetting tot uiting.

Bij de onderzochte bedrijven zijn de pachtbedrijven vrij sterk vertegenwoordigd. Van de overige bedrijven is eigendom in de meeste gevallen sterk overwegend.

Naar ouderdom van de aanplant bezien, treffen wij in de onderzochte bedrijven relatief het meest moderne beplanting en het minst hoogstam-aanplant aan. Hoogstambeplanting heeft alleen in de "te kleine" bedrijven een dominerend karakter. Hiermede verband houdend dateren de meeste boomgaarden van laatstgenoemde categorie van voor 1940. Aanplantingen na 1955 kwamen relatief het meest voor in de onderzochte bedrijven.

Het percentage peren is op de specifiek gespecialiseerde bedrijven relatief sterk vertegenwoordigd.

De geringe mate waarin door de ondernemers van "te kleine" bedrijven aan het arbeidsproces wordt deelgenomen, wordt behalve door de arbeidsbezetting, getypeerd door het hoge percentage "arbeid door derden". Bij de niet-agrarisch gemengde bedrijven neemt de bedrijfsleider in vele gevallen de taak van de ondernemer over.

De bewaarcapaciteit geeft behoudens t.a.v. de te kleine bedrijven en de bedrijven waarvan het fruit op het hout werd verkocht relatief geen grote verschillen te zien.

De afzet had op de specifiek gespecialiseerde bedrijven (uitgezonderd uiteraard de groep gedeeltelijk "op het hout verkocht") voor 98% via de veiling plaats. De gemengde bedrijven verkochten gemiddeld voor 80% via de veiling en overigens op het hout, resp. aan particulieren.

Tabel 13a

BIJZONDERHEDEN IN 1961 VAN 371 GEËNQUÊTERDE GESPECIALISEERDE FRUITTEELTBEDRIJVEN > 2½ HA FRUIT

	Totaal	Te kleine bedrijven x)	Overige bedrijven			Zuivere fruitteeltbedrijven		
			gemengd met agrarische nevenactiviteiten	gemengd met niet-agrarische nevenactiviteiten	zuivere fruitteeltbedrijven	niet onderzocht wegens verkoop op het hout	wegens weigering	onderzocht
Aantal bedrijven	371	63	95	108	105	15	32	58
Kadastrale bedrijfs grootte (in ha per bedrijf)	9,90	4,80	14,40	11,30	7,40	8,50	7,30	7,15
Waarvan fruitteelt (%)	78	80	60	88	93	94	94	93
Percentage eigendom	79	90	73	91	65	57	83	57
Leeftijd v/d ondernemer gem. per bedrijf	52	63	46	53	48	49	53	45
Verkoop via de veiling (in %)	78	48	77	84	90	49	97	98
Bewaring (in tonnen per bedrijf)	19	6	14	28	22	19	31	18
gekoelde bewaarplaats	18	4	18	29	14	-	13	18
koelhuis	3	-	7	3	1	5	1	1
gascel								
Ondernemingsvorm (in %)								
eenmansbedrijven	80	84	77	77	84	93	81	83
firma's en maatschappen	16	10	19	18	13	7	16	13
N.V.'s en stichtingen	4	6	4	5	3	-	3	4
Aantal bedrijven per gebied								
Noordholland	33	-	7	7	19	-	7	12
Zeekleigebied	92	9	26	26	31	4	10	17
Rivierkleigebied	164	42	42	48	32	6	11	15
Brabant en Limburg	53	7	14	23	9	4	1	4
Overig Nederland	29	5	6	4	14	1	3	10

x) Arbeidsbehoefte < 1 manjaar.

	Totaal	Te kleine bedrijven x)	Overige bedrijven			Zuivere fruitteeltbedrijven			
			gemengd met ag-rarische nevenactiviteiten	gemengd met niet-ag-rarische nevenactiviteiten	zuivere fruitteeltbedrijven	niet onderzocht	wegens verkoop op het hout	wegens weigering	onderzocht
Oppervlakte fruitteelt (in ha per bedrijf)	7,70	3,80	8,70	9,90	6,90	8,00	6,90	6,60	
Leeftijd van de beplanting (in %)									
geplant voor 1940	33	57	36	29	26	28	30	24	
geplant 1940 t/m 1955	44	31	42	47	49	53	50	46	
geplant na 1955	23	12	22	24	25	19	20	30	
Boomvorm (in %)									
hoogstam	25	52	25	24	17	36	15	11	
struikvorm	46	44	51	41	47	40	53	46	
moderne vorm	29	4	24	35	36	24	32	43	
Fruitsoort (in %)									
appel	72	66	71	73	71	76	69	71	
peer	21	20	22	19	25	19	26	25	
pruim	2	3	3	2	2	1	2	2	
kers	4	10	3	5	1	3	2	0	
overig	1	1	1	1	1	1	1	2	
Arbeidsbezetting (in manjaren per bedrijf)									
handenarb. ondernemer	0,68	0,12	0,97	0,47	0,96	0,89	0,83	1,04	
" gezinsleden	0,21	0,03	0,35	0,17	0,24	0,31	0,16	0,28	
" vreemd personeel	1,74	0,13	2,30	2,53	1,38	1,03	1,71	1,29	
totaal	2,63	0,28	3,62	3,17	2,58	2,23	2,70	2,61	
Werk door derden (in %):									
sputten, maaien	21	70	15	8	10	12	15	6	
sorteren, bewaren, vervoeren	35	24	32	37	42	38	48	39	

x) Arbeidsbehoefte < 1 manjaar.

GRONDGEBRUIK (IN AREN) EN ARBEIDSBEZETTING OVER 1961
(GEMIDDELD PER BEDRIJF)

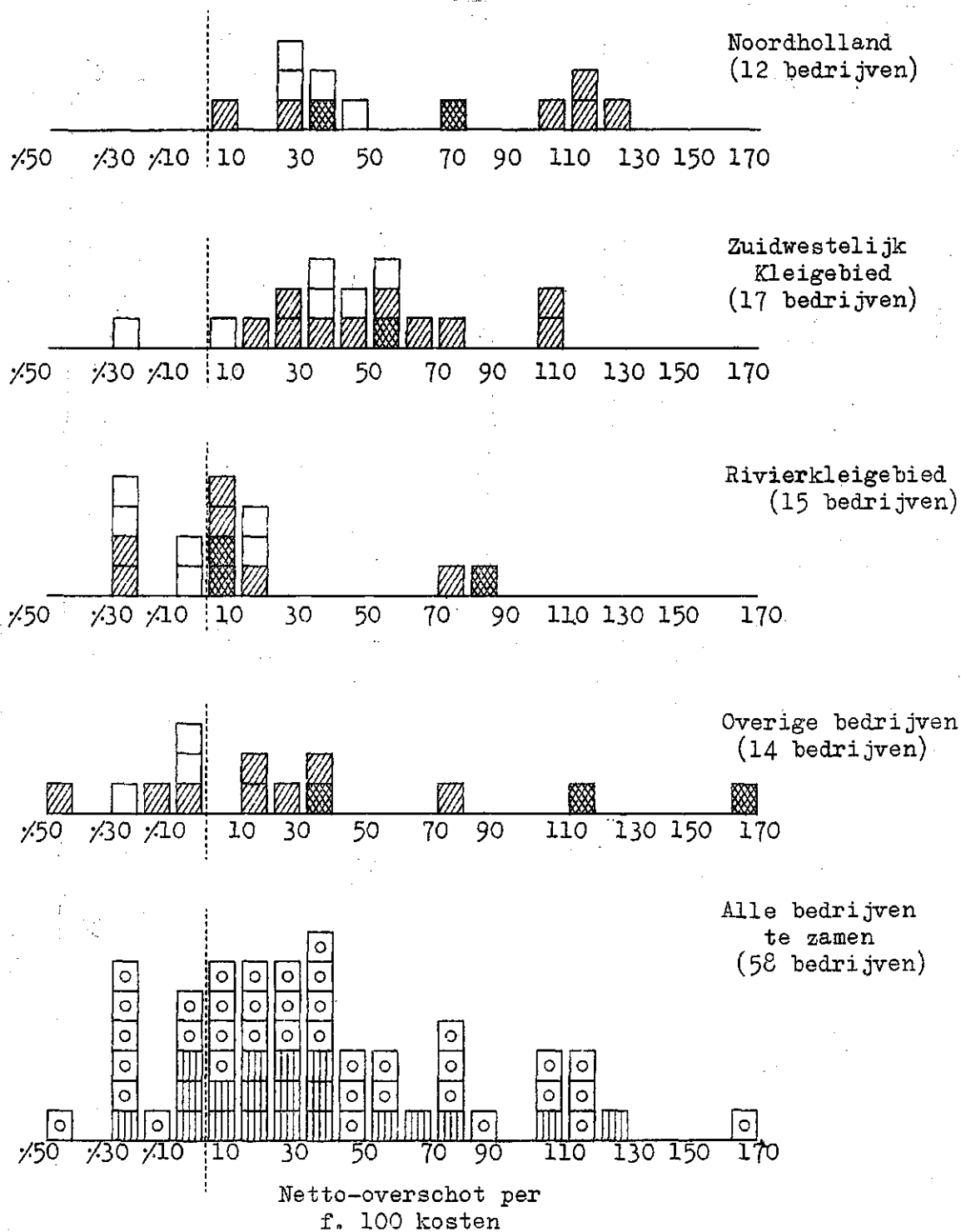
	Alle bedrijven	Indeling per gebied				Indeling naar hoofdsoorten	
		Noord-holland	Zuidwestel. kleigebied	rivierkleigebied	overige gebieden	meer dan 35% peren	overwegend appels
Aantal bedrijven	58	12	17	15	14	20	38
Aantal bedrijven in %	100%	21	29	26	24	34	66
Pit- en steenvruchten	637	524	563	621	847	644	635
Waarvan: appels	(459)	(360)	(358)	(477)	(646)	(357)	(513)
peren	(164)	(162)	(194)	(130)	(168)	(277)	(106)
pruimen	(10)	(1)	(7)	(11)	(19)	(10)	(9)
kersen	(1)	(-)	(3)	(3)	(-)	(-)	(2)
overig	(3)	(1)	(1)	(-)	(14)	(-)	(5)
Kleinfruit	10	10	4	2	26	14	8
Overige tuinbouw produkten	4	-	2	1	11	3	4
Landbouw en veeteelt	12	-	11	26	7	5	15
Braak	9	1	-	33	-	-	13
Totaal beteelbaar	672	535	580	683	891	666	675
Aan derden verhuurd	2	-	-	8	-	-	3
Erf, blijvende paden enz.	48	59	34	49	55	45	50
Kadastrale oppervlakte	722	594	614	740	946	711	728
Waarvan: eigendom	386	434	382	583	140	519	316
gepacht	336	160	232	157	806	192	412
Aantal ondernemers per bedrijf	1,19	1,17	1,18	1,20	1,21	1,05	1,26
Arbeid van ondernemer(s) in manjaren	1,03	1,09	1,06	1,02	0,94	0,92	1,09
Arbeid van gezinsleden in manjaren	0,25	0,13	0,27	0,24	0,31	0,25	0,24
Arbeid van vast personeel in manjaren	0,80	0,66	0,85	0,80	0,89	1,00	0,70
Arbeid van los personeel in manjaren	0,38	0,34	0,33	0,22	0,66	0,43	0,36
Totale arbeidsbezetting in manjaren	2,46	2,22	2,51	2,28	2,80	2,60	2,39
Arbeid door ondernemers en gezinsleden in %	52	55	53	55	45	44	56

BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1961
(GEMIDDELD PER BEDRIJF)

	Alle bedr.	Indeling per gebied				Indeling naar hoofdsoorten	
		Noord- holland	Zuidw. kleigeb.	rivier- kleigeb.	ov. ge- bieden	meer dan 35% peren	overw. appelen
antal bedrijven	58	12	17	15	14	20	38
inzet in %	100%	24	29	20	27	34	56
gem. geïnvest. vermogen	133000	131000	114000	130000	162000	129000	135000
<u>Kosten</u>							
Schrijvingen	3280	4270	2710	3530	2880	3230	3310
huizen en pacht	890	420	680	590	1890	540	1080
rente	4200	4680	3720	4710	3800	4500	4030
onderhoud	1510	1430	1560	1770	1230	1580	1470
bestrijdingsmiddelen	2740	2480	2420	2790	3310	2320	2970
st en stro	1940	2020	1630	1990	2190	1970	1920
lad- planten- bomen	850	390	460	1410	1140	400	1090
verpakkingsmateriaal	410	430	390	320	480	420	400
stoorbrandstoffen	460	460	510	340	520	500	430
overige materialen	180	180	80	200	270	140	200
afk door derden	460	130	130	1210	330	600	390
huur	400	330	490	440	330	290	470
verteen- en pakloon	690	310	800	630	940	490	800
verteen- en bewaarloon	580	730	670	580	330	610	560
verteen ondernemers	6200	6670	6320	6070	5780	5550	6540
verteen gezinsleden	1180	590	1290	1220	1540	1080	1240
verteen betaald personeel	6190	5560	6240	5890	7000	7510	5500
verteen bedrijfsbelastingen	230	290	270	290	60	320	180
overige kosten	2330	2290	1840	2630	2620	2100	2440
<u>Totaal</u>	34720	33660	32210	36610	36640	34150	35020
<u>Opbrengsten</u>							
produkten (Bruto-opbrengst naus veilingkosten en verhuur)	47150	53400	47060	36620	53150	46310	47580
opbouw en veeteelt	320	230	240	710	90	30	480
was levende inventaris	290	330	1080	870	1310	260	590
overige opbrengsten	1460	800	680	3420	880	340	2050
<u>Totaal</u>	49220	54760	46900	41620	55430	46420	50700
<u>Netto-overschot</u>	14500	21100	14690	5010	18790	12270	15680
<u>Netto-overschot</u>							
af 100,- kosten	42	63	46	14	51	36	45
af 100,- gem. geïnvest. vermogen	11	16	13	4	12	9	12
per manjaar	5900	9500	5850	2200	6710	4720	6560
per ha beteelbare opp.	2160	3940	2530	730	2110	1840	2320
<u>Inkomen</u>							
heidsinkomen per manj.	11410	15280	11370	7980	11820	10160	12110
heidsinkomen v.d. ondern.	17400	23800	17860	9230	20230	16970	17590
ondernemers inkomen	19990	27390	20110	11720	22520	20380	19820

Bijlage B 3

SPREIDING VAN HET NETTO-OVERSCHOT PER F. 100,- KOSTEN
(Elk vakje stelt een bedrijf voor)

□	kosten	< f. 25.000,- per bedrijf	○	overwegend appels
▨	kosten	f. 25.000,- < f. 50.000,- per bedrijf	▤	35 en meer dan 35% peren
▩	kosten	> f. 50.000,- per bedrijf		

INKOMEN UIT BEDRIJF OVER 1961
(GEMIDDELD PER ONDERNEMER)

	Alle bedrijven	Indeling per gebied				Indeling naar hoofdsoorten meer dan 35% peren		overwegend appel en
		Noord- holland	Zuidwestel. kleigebied	rivierklei- gebied	overige gebieden			
Aantal bedrijven	58	12	17	15	14	20	38	
Aantal ondernemers	69	14	20	18	17	21	48	
Netto-overschot	12190	18090	12490	4170	15470	11680	12410	
Handenarbeid ondernemer	5210	5710	5370	5060	4760	5290	5180	
Arbeidsinkomen van de ondernemer	17400	23800	17860	9230	20230	16970	17590	
Rente meer berekend dan betaald	2590	3590	2250	2490	2290	3410	2230	
Ondernemersinkomen	19990	27390	20110	11720	22520	20380	19820	
Handenarbeid gezinsleden	1000	500	1100	1010	1270	1030	980	
Gezinsinkomen uit bedrijf	20990	27890	21210	12730	23790	21410	20800	

- 33 -

GRONDGEBRUIK (IN AREN) EN ARBEIDSBEZETTING OVER 1962
(GEMIDDELD PER BEDRIJF)

Bijlage C 1

	Alle bedrijven	Indeling per gebied				Indeling naar hoofsoorten	
		Noord-holland	Zuidwest-kleigebied	rivier-kleigebied	overige gebieden	meer dan 35% peren	overwegend appels
Aantal bedrijven	57	11	17	15	14	19	38
Aantal bedrijven in %	100%	19	30	26	25	33	67
Pit- en steenvruchten	652	518	570	658	851	600	679
Waarvan: appels	(468)	(351)	(354)	(514)	(648)	(322)	(541)
peren	(169)	(164)	(206)	(131)	(170)	(267)	(122)
pruimen	(10)	(2)	(7)	(10)	(19)	(11)	(9)
kersen	(2)	(-)	(3)	(3)	(-)	(-)	(2)
overig	(3)	(1)	(-)	(-)	(14)	(-)	(5)
Kleinfruit	11	10	5	3	27	16	8
Ov. tuinbouwprodukten	5	-	3	2	15	6	5
landbouw en veeteelt	11	-	12	27	-	-	16
Braak	13	6	2	44	-	1	19
Totaal beteelbaar	692	534	592	734	893	623	727
Aan derden verhuurd	1	-	-	5	-	-	2
Erf, blijvende paden enz.	50	56	36	53	56	41	53
Kadastrale oppervlakte	743	590	628	792	949	664	782
Waarvan: eigendom	407	391	385	692	140	481	369
gepacht	336	199	243	100	809	183	413
Aantal ondernemers per bedrijf	1,14	1,09	1,12	1,13	1,21	1,05	1,18
Arbeid van ondernemer(s) in manj.	1,00	1,13	0,94	0,98	1,00	0,85	1,08
Arbeid van gezinsleden in manj.	0,30	0,15	0,31	0,32	0,39	0,31	0,30
Arbeid van vast pers. in manj.	0,90	0,78	0,78	0,95	1,08	0,85	0,92
Arbeid van los personeel in manj.	0,34	0,26	0,30	0,24	0,53	0,34	0,33
Totale arbeidsbezetting in manj.	2,54	2,32	2,33	2,49	3,00	2,35	2,63
Arbeid door ondernemers en gezinsleden in %	51	55	53	52	46	49	52

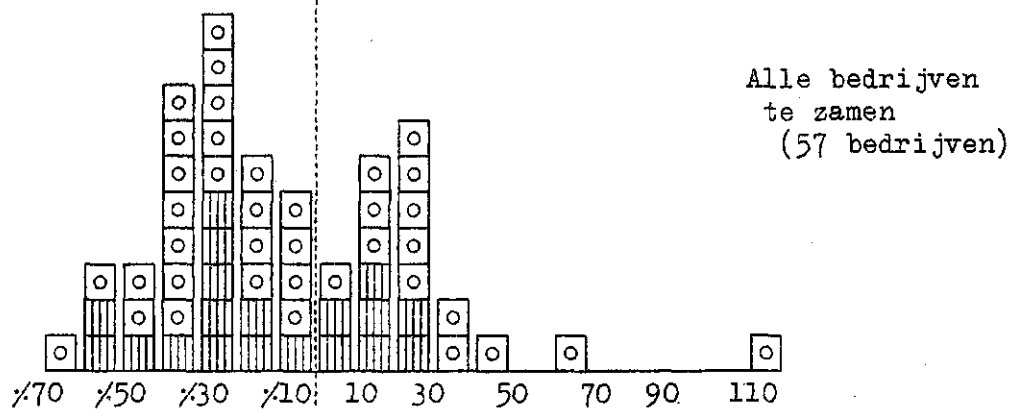
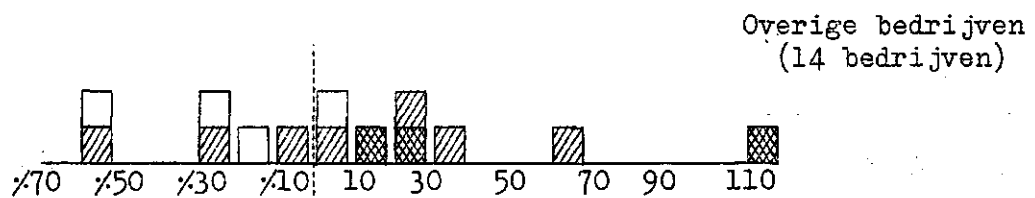
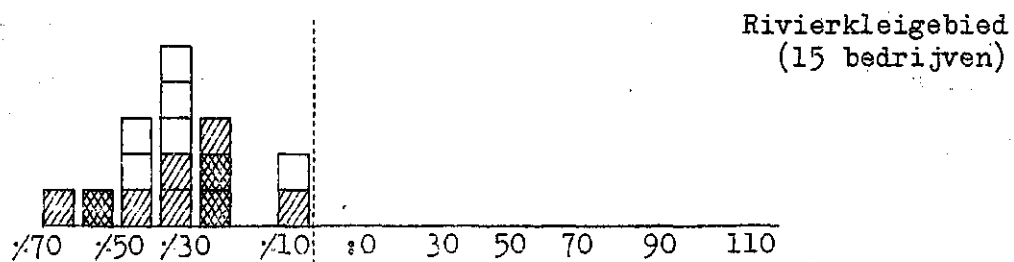
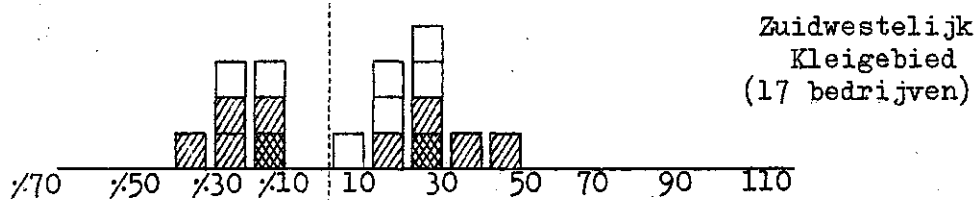
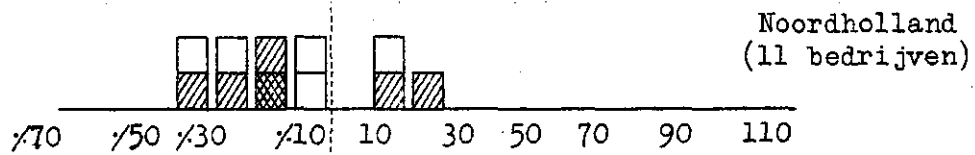
- 34 -

BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1962
(GEMIDDELD PER BEDRIJF)

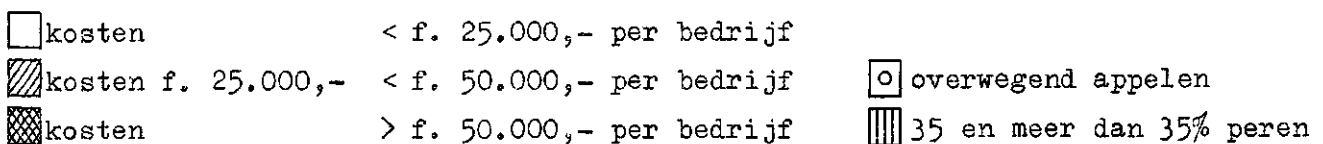
	Alle bedrij- ven	Indeling per gebied				Indeling naar hoofdsoorten	
		Noord- hol- land	Zuidw. klei- gebied	rivier- klei- gebied	ov. ge- bieden	meer dan 35% pe- ren	over- wegend appelen
antal bedrijven	57	11	17	15	14	19	38
zet in %	100%	17	30	16	37	28	72
m. geïnvest. vermogen	138000	135000	117000	137000	168000	122000	146000
<u>sten</u>							
schrijvingen	3540	4450	2850	3970	3190	3370	3620
ren en pacht	1160	680	1160	650	2070	530	1470
nte	4260	4610	3620	5090	3880	4230	4270
derhoud	1480	1610	1480	1350	1510	1390	1520
strijdingsmiddelen	2750	2410	2660	2430	3480	2110	3070
st en stro	1980	1740	1680	2160	2310	1660	2130
ad- planten- bomen	370	100	320	780	190	250	420
rpakkingsmateriaal	330	320	320	320	370	310	450
torbrandstoffen	430	460	430	300	550	400	350
erige materialen	130	130	140	150	90	150	120
rk door derden	250	30	80	740	90	280	220
acht	360	210	340	330	510	330	370
rteer- en pakloon	520	290	480	180	1130	400	590
el- en bewaarloon	1040	270	840	990	1960	730	1200
heid ondernemers	6310	7230	5810	6140	6390	5370	6780
heid gezinsleden	1520	760	1490	1720	1950	1410	1580
heid betaald personeel	6600	5690	6140	6270	8230	6170	6820
rijfsbelastingen	260	320	290	350	90	310	240
erige kosten	2100	2330	1320	2610	2340	1470	2430
aal	35390	33640	31450	36530	40330	30870	37650
<u>brengsten</u>							
produkten (Bruto-opbr. us veilingkosten en sthuur)	32860	28830	33030	20420	49150	27430	35580
dbouw en veeteelt	400	-	250	1220	20	50	570
was levende inventaris	% 300	580	% 930	520	%1090	% 490	% 200
erige opbrengsten	970	950	370	1420	1220	580	1160
aal	33930	30360	32720	23580	49300	27570	37110
to-overschot	%1460	%3280	1270	%12950	8970	%3300	% 540
<u>to-overschot</u>							
f 100,- kosten	% 4	% 10	4	% 35	22	% 11	% 1
f 100,- gem. geïnv.	% 1	% 2	1	% 9	5	% 3	% 0
mogen	% 580	%1420	550	%5200	2990	%1400	% 210
manjaar	% 210	% 610	210	%1770	1000	% 530	% 70
ha beteelbare opp.							
<u>omen</u>							
eidsinkomen per manj.	5110	4480	6310	470	8510	4110	5560
eidsinkomen v.d. on- nemer	4260	3610	6340	%6010	12650	1970	5270
ernemersinkomen	7030	7020	8630	%2700	14970	5160	7860

Bijlage C 3

SPREIDING VAN HET NETTO-OVERSCHOT PER F. 100,- KOSTEN
(elk vakje stelt een bedrijf voor)

Netto-overschot per f. 100,- kosten

INKOMEN UIT BEDRIJF OVER 1962
(GEM. PER ONDERNEMER)

	Alle bedrijven	Indeling per gebied				Indeling naar hoofsoorten	
		Noord-holland	Zuidwest-kleigebied	rivier-kleigeb.	overige gebieden	meer dan 35% peren	overwegend appels
Aantal bedrijven	57	11	17	15	14	19	38
Aantal ondernemers	65	12	19	17	17	20	45
Netto-overschot	1280	3010	1140	11430	7390	3130	460
Handenarbeid ondernemer	5540	6620	5200	5420	5260	5100	5730
Arbeidsinkomen van de ondern.	4260	3610	6340	6010	12650	1970	5270
Rente meer berekend dan betaald	2770	3410	2290	3310	2320	3190	2590
Ondernemersinkomen	7030	7020	8630	2700	14970	5160	7860
Handenarbeid gezinsleden	1330	700	1330	1510	1610	1340	1330
Gezinsinkomen uit bedrijf	8360	7720	9960	1190	16580	6500	9190

GRONDGEERUIK (IN ARE) EN ARBEIDSBEZETTING OVER 1963
(GEMIDDELD PER BEDRIJF)

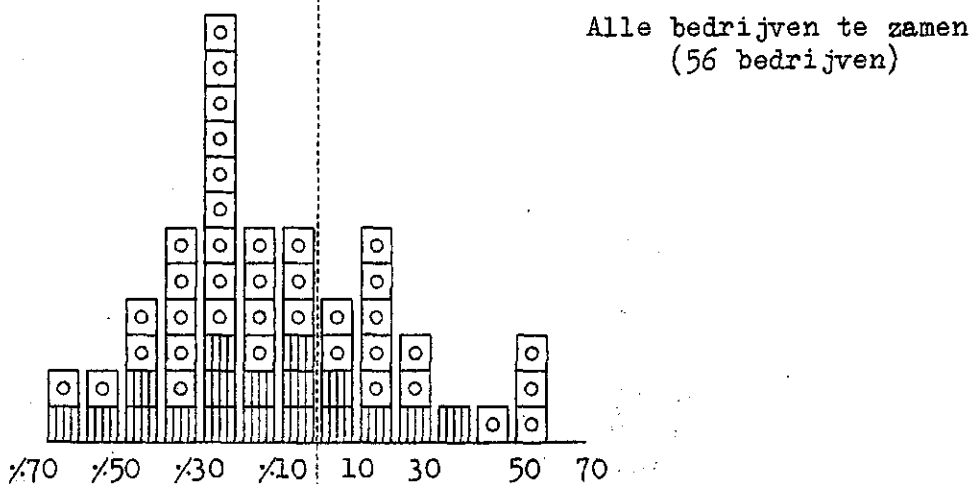
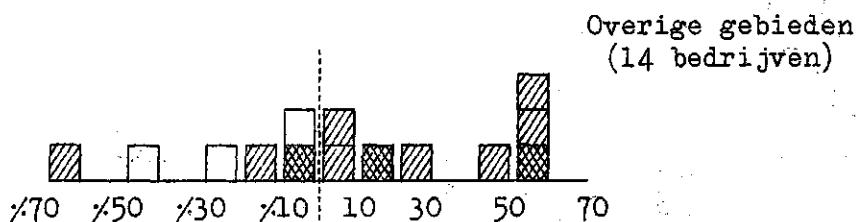
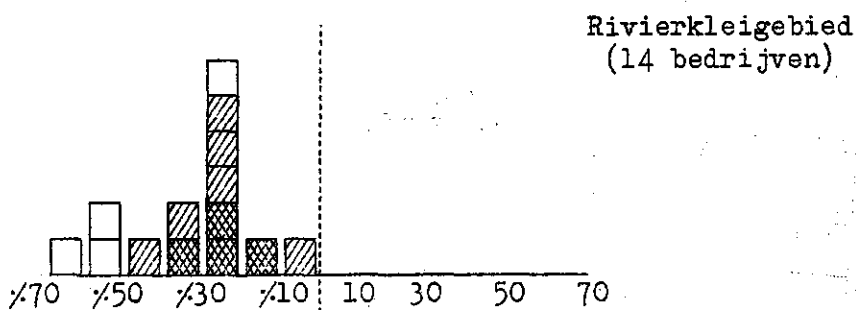
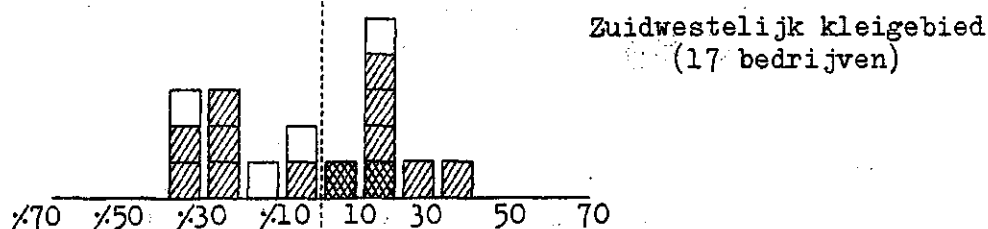
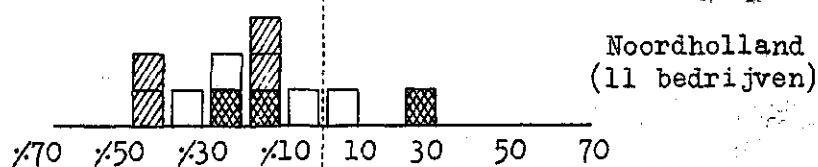
	Alle bedrijven	Indeling per gebied				Indeling naar hoofd- soorten		
		Noord- holland	Zuidwest- kleigebied	rivier- kleigeb.	overige gebieden	meer dan 35% peren	overwegend appelen	
Aantal bedrijven	56	11	17	14	14	18	38	
Aantal bedrijven in %	100	20	30	25	25	32	68	
Pit- en steenvruchten	680	510	577	757	863	658	691	
Waarvan: appelen	(497)	(357)	(363)	(595)	(671)	(362)	(561)	
peren	(170)	(151)	(204)	(152)	(162)	(288)	(115)	
pruimen	(8)	(1)	(7)	(7)	(16)	(5)	(9)	
kersen	(2)	(-)	(3)	(3)	(-)	(3)	(1)	
overig	(3)	(1)	(-)	(-)	(14)	(-)	(5)	
Kleinfruit	10	10	3	1	27	2	14	
Overige tuinbouwprodukten	2	-	-	-	8	-	3	
Landbouw en veeteelt	14	-	17	29	7	-	21	
Braak	10	7	-	32	2	22	4	
Totaal beteelbaar	716	527	597	819	907	682	733	
Aan derden verhuurd	13	55	-	8	-	2	17	
Erf, blijvende paden enz.	52	62	36	59	56	50	53	
Kadastrale oppervlakte	781	644	633	886	963	734	803	
Waarvan: eigendom	444	451	382	804	154	647	348	
gepacht	337	193	251	82	809	87	455	
Aantal ondernemers per bedrijf	1,11	1,09	1,12	1,14	1,07	1,06	1,13	
Arbeid van ondernemer(s) in manjaren	0,95	1,07	0,94	0,95	0,86	0,88	0,98	
Arbeid van gezinsleden in manjaren	0,29	0,17	0,25	0,35	0,39	0,38	0,25	
Arbeid van vast personeel in manjaren	1,00	0,82	0,89	1,07	1,20	0,92	1,03	
Arbeid van los personeel in manjaren	0,42	0,31	0,32	0,32	0,71	0,38	0,44	
Totale arbeidsbezetting in manjaren	2,66	2,37	2,40	2,69	3,16	2,56	2,70	
Arbeid door ondernemers en gezins- leden in %	47	52	49	48	39	49	46	

BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1963
(VOORLOPIGE CIJFERS, GEM. PER BEDRIJF)

Bijlage D 2

	Alle bedrijven	Indeling per gebied				Indeling naar hoofdsoorten	
		Noord- holland	Zuidwest- kleigebied	rivier- kleigebied	overige gebieden	meer dan 35% peren	overwegend appelen
Aantal bedrijven	56	11	17	14	14	18	38
Omzet in %	100	16	29	18	37	30	70
Gem. geïnvesteerd vermogen	178000	174000	149000	183000	209000	172000	180000
<u>Kosten</u>							
Afschrijvingen	4300	5200	3500	4900	3900	4700	4200
Huren en pacht	1200	700	1200	400	2400	300	1600
Rente	5400	5900	4400	6900	4500	6400	4900
Arbeid ondernemers	6500	7400	6300	6600	6000	6000	6800
Arbeid gezinsleden	1600	900	1300	2000	2000	2000	1300
Arbeid betaald personeel	7800	6700	6800	7500	10300	7500	8000
Materialen	7300	8000	6400	7600	7700	5900	8000
Afleveringskosten	1800	600	2100	1200	2900	1600	1800
Diensten van derden en ov. kosten	4000	3800	3300	5300	3700	4200	3900
Totaal	39900	39200	35300	42400	43400	38600	40500
<u>Opbrengsten</u>							
Fruit (bruto-opbrengst minus veiling- kosten en fusthuur)	35500	29000	33700	25400	52800	33300	36500
Landbouw en veeteelt	300	-	200	1200	-	-	500
Aanwas levende inventaris	500	2400	100	2000	2100	400	900
Overige opbrengsten	800	1000	600	1400	400	400	1000
Totaal	37100	32400	34600	30000	51100	33300	38900
Netto-overschot	2800	6800	700	12400	7700	5300	1600
<u>Netto-overschot:</u>							
per f 100,- kosten	7	17	2	29	18	14	4
per f 100,- gem. geïn. vermogen	2	4	1	7	4	3	1
per manjaar	1000	2900	300	4600	2400	2100	600
per ha beteelbare oppervlakte	400	1300	100	1500	800	800	200
<u>Inkomen</u>							
Arbeidsinkomen per manjaar	4900	3400	5700	1300	8200	4000	5400
Arbeidsinkomen van de ondernemer	3400	500	5000	5100	12800	700	4600
Ondernemersinkomen	7000	4700	8000	1100	16000	5800	7500

SPREIDING VAN HET NETTO-OVERSCHOT PER F. 100,- KOSTEN
(Elk vakje stelt een bedrijf voor)

Netto-overschot per f. 100,- kosten

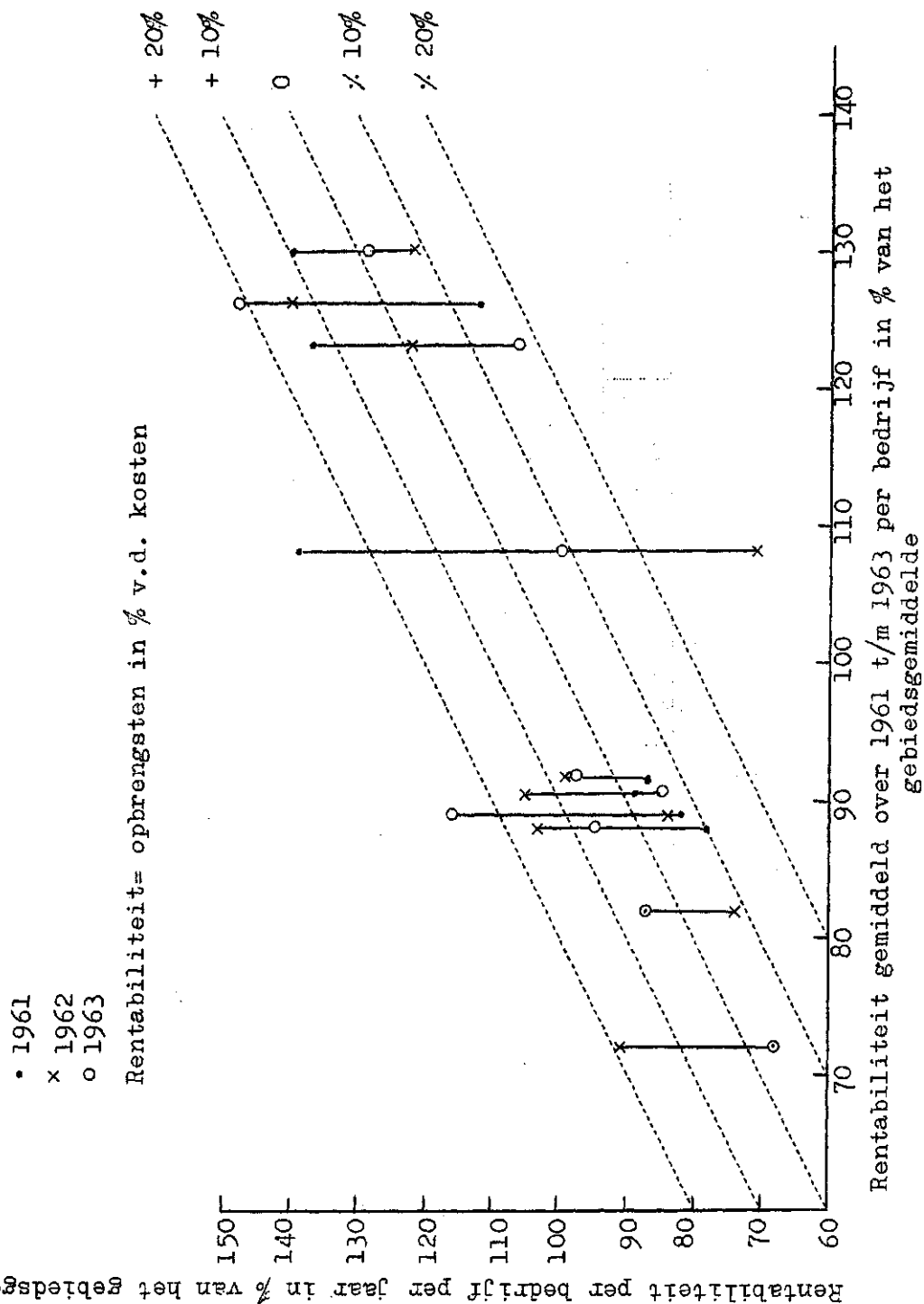
kosten	< f. 25.000,- per bedrijf	overwegend appelen
kosten f. 25.000,-	< f. 50.000,- per bedrijf	35 en meer dan 35% peren
kosten	> f. 50.000,- per bedrijf	

INKOMEN UIT BEDRIJF OVER 1963
(VOORLOPIGE CIJFERS, GEMIDDELD PER ONDERNEMER)

	Alle bedrijven	Indeling per gebied				Indeling naar hoofdsoorten	
		Noord- holland	Zuidwest- kleigebied	rivier- kleigebied	overige gebieden	meer dan 35% peren	overwegend appelen
Aantal bedrijven	56	11	17	14	14	18	38
Aantal ondernemers	62	12	19	16	15	19	43
Netto-overschot	2500	6300	700	10800	7200	5000	1400
Handenarbeid ondernemer	5900	6800	5700	5700	5600	5700	6000
Arbeidsinkomen v.d. onder- nemer	3400	500	5000	5100	12800	700	4600
Rente meer berekend dan betaald	3600	4200	3000	4000	3200	5100	2900
Ondernemersinkomen	7000	4700	8000	1100	16000	5800	7500
Handenarbeid gezinsleden	1400	900	1200	1700	1900	1900	1200
Gezinsinkomen uit bedrijf	8400	5600	9200	600	17900	7700	8700

Bijlage E 1

SPREIDING VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN PER JAAR PER BEDRIJF T.O.V. HET
GEBIEDSGEMIDDELTE NOORDHOLLAND

Bijlage E 2

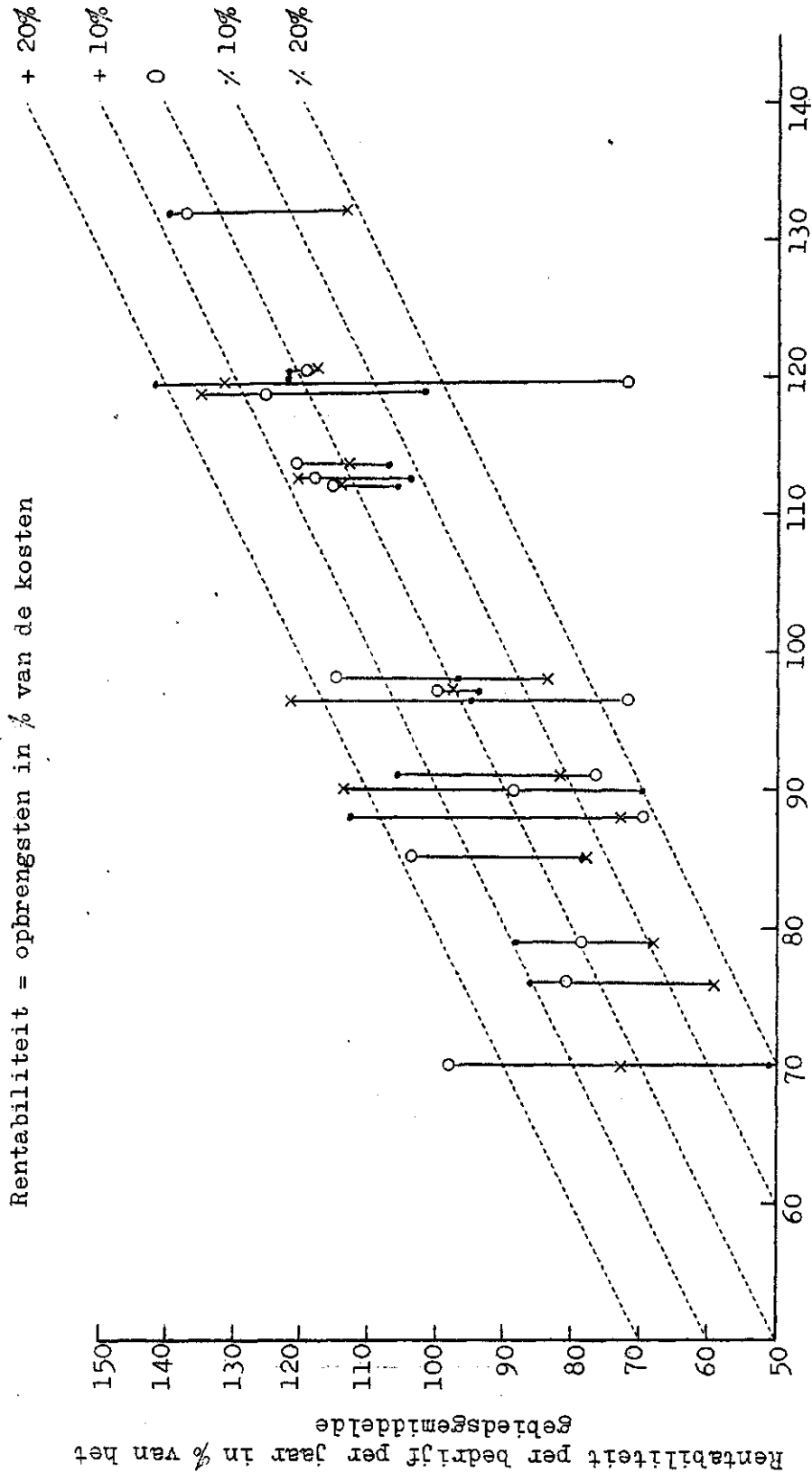
SPREIDING VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN PER JAAR PER BEDRIJF T.O.V. HET GEBIEDS-
GEMIDDELTE ZUIDWESTELIJK KLEIGEBIED

• 1961

x 1962

o 1963

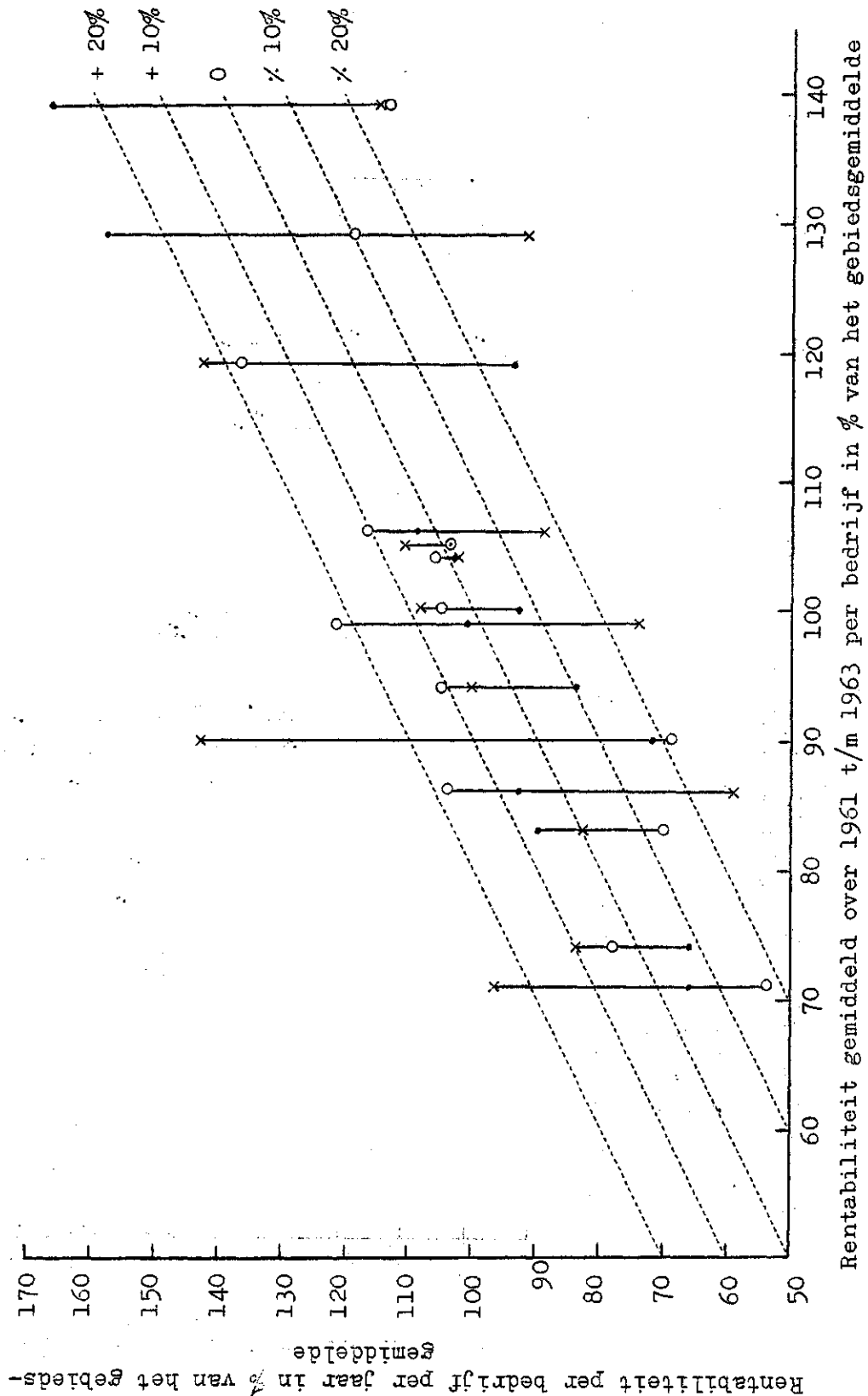
Rentabiliteit = opbrengsten in % van de kosten

Rentabiliteit gemiddeld over 1961 t/m 1963 per bedrijf in % van het gebiedsgemiddelde

• 1961
x 1962
o 1963

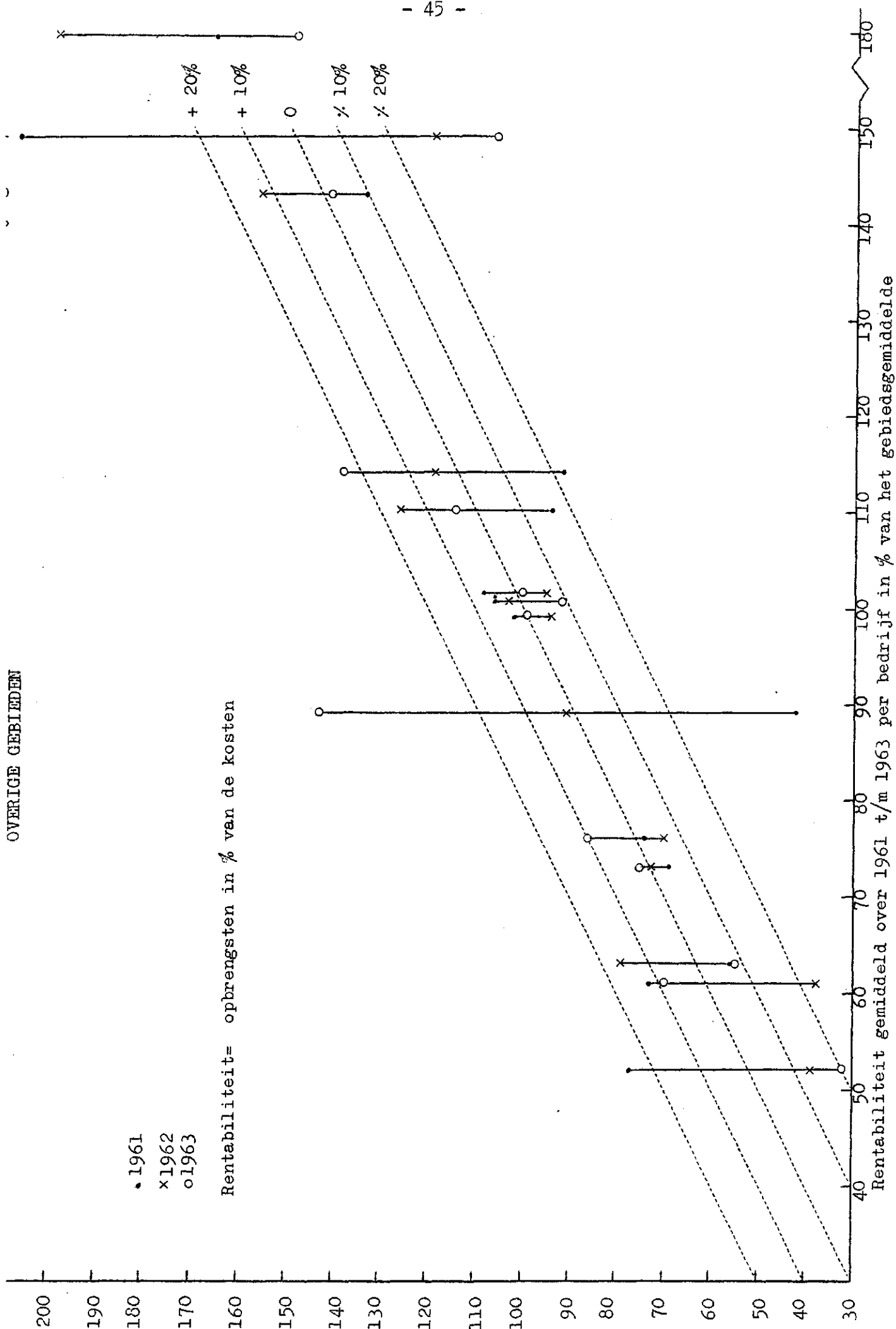
Rentabiliteit = opbrengsten in % van de kosten

• 1961
 x 1962
 o 1963

Rentabiliteit = opbrengsten in % van de kosten

Rentabiliteit per bedrijf per jaar in % van het gebiedsgemiddelde

In de reeks Verslagen van het Landbouw-Economisch Instituut zijn op dit gebied onder meer reeds verschenen:

	Prijs
No. 100. Rentabiliteit van de tuinbouw in het Geestmerambacht en het Grootslag, voorlopige berekening 1963/64, oktober 1964	f. 3,-
No. 113. Bedrijfsuitkomsten van de tuinbouw 1962, maart 1965	f. 5,-
No. 117. Rentabiliteit van de tuinbouw in het Zuidhollands Glasdistrict, voorlopige berekening 1964, april 1965	f. 3,-
No. 126. Rentabiliteit van de tuinbouw in het gebied Venlo-Blerick-Tegelen, voorlopige berekening 1964, mei 1965	f. 3,-
No. 128. Rentabiliteit van de groenteteelt op het eiland IJsselmonde, voorlopige berekening 1964, mei 1965	f. 3,-
No. 131. Rentabiliteit van de fruitteelt in het gespecialiseerde bedrijf over de jaren 1961, 1962 en 1963, juni 1965	f. 4,-

In voorbereiding:

No. 135. Rentabiliteit van het kwekersbedrijf in de Bloembollenstreek, voorlopige berekening 1964	f. 3,-
No. 136. Rentabiliteit van de bloementeel te Aalsmeer, voorlopige berekening 1964	f. 3,-

VOLLEDIGE LIJST VAN ACTUELE L.E.I.-PUBLIKATIES
OP AANVRAAG GRATIS VERKRIJGBAAR

